

Kwaliteit, Rol en Belang van het NIDI.
Zelfevaluatie van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut.
September 2013

Blz.

1. Aanleiding.....	2
2. Samenvatting van de voornaamste bevindingen.....	2
3. Terugblik: reflectie, beoordeling en verandering.....	4
3.1. Missie.....	4
3.2. Externe Evaluatie 2007.....	4
3.3. Mid Term Review 2010.....	5
3.4. Reorganisatie 2013.....	5
3.5. Huidige situatie.....	6
4. De waarde van het NIDI in termen van wetenschappelijke kwaliteit (“kwaliteit”).....	7
4.1. Onderzoeksprogramma.....	7
Families and Generations.....	7
Kernpublicaties Families and Generations.....	8
Migration and Migrants.....	8
Kernpublicaties Migration and Migrants.....	9
Work and Retirement.....	9
Kernpublicaties Work and Retirement.....	9
Ageing and Longevity.....	10
Kernpublicaties Ageing and Longevity.....	10
Policy and Dissemination.....	11
Kernpublicaties/activiteiten.....	11
4.2. Productiviteit.....	11
Vergelijking met topinstituten.....	13
Impact.....	14
4.3. Reputatie en Erkenning.....	15
5. De waarde van het NIDI voor het wetenschappelijk bestel inzake bevolkingsvraagstukken (“rol”).....	17
5.1. Interuniversitair.....	18
5.2. Interdisciplinair.....	20
5.3. Intersectoraal.....	20
5.4. Internationaal.....	22
6. De waarde van het NIDI voor beleid en maatschappelijke discussie (“belang”).....	24
6.1. Maatschappelijke vragen en onderzoek naar bevolkingsvraagstukken.....	24
6.2. Voeding van het maatschappelijk debat over bevolkingsvraagstukken.....	28
6.3. De bijdrage aan de maatschappelijke discussie over bevolkingsvraagstukken.....	31
Bijlage 1: Overzicht van steunbetuigingen uit het nationale en internationale netwerk.....	35
Bijlage 2: Overzicht van recente extern gefinancierde projecten.....	37

Kwaliteit, Rol en Belang van het NIDI.
Zelfevaluatie van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut.
September 2013

1. Aanleiding

Op 30 mei 2013 informeerden de minister en staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal over de “invulling subsidietaakstelling onderwijs en onderzoek” met daarin opgenomen het voornemen om de financiering van het onderzoek naar bevolkingsvraagstukken te beëindigen. In de loop van juli bleken de voornemens van de bewindslieden van OCW op een parlementaire meerderheid te kunnen rekenen. In het kader van de subsidietaakstelling wordt het voor onderzoek naar bevolkingsvraagstukken (NIDI) geormerkte bedrag (2 miljoen euro) in de lumpsum van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen KNAW per 1 januari 2014 gekort met 50% en per 1 januari 2015 geheel geschrapt. Het voortbestaan van het NIDI wordt hierdoor direct bedreigd.

Het KNAW Bestuur overweegt om het NIDI met eigen middelen te continueren; om een dergelijke ingrijpende, want structurele garantie te rechtvaardigen besloot het Bestuur op 8 juli om het wetenschappelijke en maatschappelijk belang van het instituut onbetwistbaar te laten vaststellen. Hiertoe werd op 22 juli 2013 de adviescommissie “Kwaliteit, rol en belang van het NIDI” ingesteld¹.

De Commissie heeft als taak om een gemotiveerd oordeel te leveren over:

1. De waarde van het NIDI in termen van geleverde wetenschappelijke kwaliteit.
2. De waarde van het NIDI voor het wetenschappelijk landschap in Nederland.
3. De waarde van het NIDI voor het beleid en de maatschappelijke discussie met betrekking tot bevolkingsvraagstukken.

De Commissie baseert zich hierbij op een beknopte zelfevaluatie van het instituut, alsmede op al het materiaal dat de Commissie voor haar oordeel nodig meent te hebben. Tevens spreekt de Commissie in ieder geval met de Directeur en het Management Team van het instituut en met een aantal stakeholders. De Commissie rapporteert voor 1 november 2013 haar bevindingen schriftelijk aan het Bestuur van de KNAW.

In het navolgende wordt de zelfevaluatie van het NIDI gegeven ten behoeve van de Commissie.

2. Samenvatting van de voornaamste bevindingen

De wetenschappelijke kwaliteit en de maatschappelijke relevantie van het NIDI-onderzoek is hoog. Als instituut van de KNAW levert het NIDI excellente wetenschappelijke prestaties en heeft het een hoge

¹ De samenstelling van de Commissie is als volgt: prof dr. Anneke van Doorne-Huiskes (voorzitter), drs. Wim Deetman (Raad van State), prof dr. Jan Luiten van Zanden (Economische en Sociale Geschiedenis, Utrecht), prof dr. Casper van Ewijk (NETSPAR, Universiteit Tilburg) en prof dr. Jan Vandenbroucke (Epidemiologie, Leiden).

productiviteit, ook in vergelijking met vakgenoten. Het NIDI kan zich met de besten in Europa meten en heeft een vooraanstaande positie in het internationale netwerk. De toonaangevende internationale rol van het instituut versterkt het eigen onderzoek, heeft een positieve uitstraling op de gehele demografiebeoefening in Nederland en werkt door in Europa. Het instituut heeft een heldere strategie met een duidelijke focus op inhoudelijke thema's. De formatie heeft voldoende kritische massa voor het realiseren van de wetenschappelijke ambities. Het instituut is efficiënt georganiseerd, heeft een lichte overhead en lage materiele kosten.

De rol van het NIDI in de Nederlandse kennisinfrastructuur is veelzijdig. Sterke banden met de universiteiten bevorderen interuniversitaire samenwerking, versterken het academische onderwijs, borgen de academische inbedding van de demografie en gaan versnippering tegen. Het NIDI is de spil van de Nederlandse demografie. In een brede benadering van bevolkingsvraagstukken legt het NIDI dwarsverbanden tussen samenhangende demografische ontwikkelingen zoals vergrijzing, levensverwachting, migratie, familie- en intergenerationele verhoudingen, bevolkingsgroei en -krimp. Expertise op al deze terreinen is in het instituut gebundeld in een voor Nederland unieke mix. De interdisciplinaire benadering van het NIDI combineert inzichten uit verschillende vakgebieden om recht te doen aan de veelzijdigheid en complexiteit van bevolkingsvraagstukken. Als enige instituut met een demografisch specialisme werkt het NIDI vanuit de eigen expertise en op basis van complementariteit samen met andere actoren uit de kennisinfrastructuur zoals de planbureaus en het Centraal Bureau voor de Statistiek. In deze kennisinfrastructuur is het NIDI met zijn demografische mandaat en specifieke benadering een verbindende schakel die meerwaarde biedt en synergie oplevert.

NIDI-onderzoek wordt gedreven door wetenschappelijke nieuwsgierigheid en maatschappelijke betrokkenheid. Het onderzoek plaatst demografische ontwikkelingen in hun maatschappelijk verband en heeft een open oog voor maatschappelijke en beleidsimplicaties. Dit tekent het maatschappelijk belang van NIDI onderzoek en de doorwerking ervan in de samenleving. Als onderdeel van zijn missie voedt het NIDI het maatschappelijk debat over bevolkingsvraagstukken met de uitkomsten van hoogwaardig, onafhankelijk onderzoek. Dit onderzoek verkent, analyseert, verdiept en geeft inzicht in demografische veranderingen; ook levert het bouwstenen voor beleid. Onderzoeksbevindingen worden ontsloten en vertaald voor gebruikers in maatschappij en beleid. In Nederland heeft het NIDI een unieke functie in de brede publieksvoorlichting over bevolkingsvraagstukken. Het onderzoek van het NIDI vindt regelmatig zijn weg naar beleid en media.

Het NIDI is uniek in Nederland als wetenschappelijk topinstituut dat zich richt op vraagstukken die, nu en in de toekomst, van groot maatschappelijk belang zijn. Als nationaal demografisch instituut is het NIDI de verbindende schakel in de Nederlandse kennisinfrastructuur voor bevolkingsvraagstukken en de kern van de Nederlandse demografiebeoefening. Ook buiten Nederland is het instituut toonaangevend en heeft het een vooraanstaande plaats in de internationale kennisinfrastructuur, met uitstraling naar ons land.

3. Terugblik: reflectie, beoordeling en verandering

3.1 Missie

Het NIDI is het nationale demografisch instituut van Nederland. Opgericht in 1970 is het instituut sinds 2003 onderdeel van de KNAW. Geïnspireerd door maatschappelijke vraagstukken streeft het NIDI naar wetenschappelijke excellentie.

De missie van het NIDI is het uitvoeren van kwalitatief hoogwaardig wetenschappelijk onderzoek op het gebied van bevolkingsvraagstukken en het ontsluiten en vertalen van demografische kennis en informatie voor gebruikers in wetenschap, beleid en samenleving². Het NIDI bouwt en onderhoudt een kennisinfrastructuur voor bevolkingsvraagstukken om de uitdagingen van demografische ontwikkelingen voor mens en maatschappij het hoofd te bieden.

Het NIDI wil zijn positie als nationaal uniek en internationaal toonaangevend onderzoeksinstituut op het terrein van bevolkingsvraagstukken verder uitbouwen. Op nationaal niveau streven we naar een stemhebbende rol in het wetenschappelijke debat en maatschappelijke discussies op het gebied van bevolkingsvraagstukken. Op internationaal niveau streven we naar een positionering als "center of excellence".

Het onderzoek van het NIDI:

- wordt gedreven door maatschappelijke vraagstukken, wetenschappelijke nieuwsgierigheid en vraag naar kennis,
- is interdisciplinair en internationaal,
- integreert fundamentele en toegepaste studies,
- heeft een focus op de levensloop en de maatschappelijke inbedding van demografisch gedrag: 'Lives in Contexts'.

Bij het NIDI liggen kritische reflectie op het eigen handelen, externe beoordeling en organisatorische en inhoudelijk aanpassing in elkaars verlengde.

3.2 Externe Evaluatie 2007

Als instituut van de KNAW wordt het NIDI periodiek geëvalueerd waarbij het voor academische instellingen geldende "Standaard Evaluatie Protocol" wordt gevolgd. De laatste externe evaluatie vond plaats in 2007/2008³. De internationale commissie van onafhankelijke experts kwam daarbij tot een zeer positief oordeel over het NIDI. Er was grote waardering voor het instituut dat in zijn geheel volgens de normen van het protocol als "zeer goed tot excellent" werd beoordeeld. De kwaliteit, productiviteit en

² Het NIDI sluit met deze missie goed aan bij de KNAW traditie die blijktens de instellingsbeschikking van Lodewijk Napoleon uit 1808 het 'volmaken' der wetenschap en het bekend doen worden van de vorderingen ervan tot doel heeft.

³ Vóór de aansluiting bij de KNAW volgde het NIDI eveneens dit protocol en vond een externe evaluatie plaats in 2000/2001.

het maatschappelijk belang van het NIDI werden als zeer goed aangemerkt. Ook werd gesproken van indrukwekkend leiderschap, een sterke focus in het onderzoek, een heldere strategie, grote interne samenhang in de staf en voortreffelijke “outreach”. Vastgesteld werd dat de reorganisatie van 2006/2007 positief had uitgewerkt voor het instituut. De Commissie onderstreepte dat de wetenschappelijke koers van het instituut met de levensloop als bindend principe, een interdisciplinaire benadering van bevolkingsvraagstukken, een internationale (vergelijkende) oriëntatie en sterke inhoudelijke focus op enkele kernthema’s juist gekozen was. Aanbevolen werd deze koers vast te houden, waarbij de Commissie aanbevelingen gaf over het versterken van het - internationaal vergelijkende- survey onderzoek en het innovatieve gebruik van demografische modellen; voor de inhoudelijke vernieuwing op het terrein van het gezondheidsonderzoek werd een eigen niche noodzakelijk geacht. Ook werden aanbevelingen gedaan over het versterken van de staf zoals het aantrekken van meer senior onderzoekers, het vergroten van de inzetbaarheid, mobiliteit en inhoudelijk-technische expertise om de hoge wetenschappelijke ambities waar te maken. Waar de algehele wetenschappelijke productiviteit als zeer goed werd beoordeeld, met een stijgende lijn, werd geadviseerd om onevenwichtigheden (een zogenoemde “kwalitatieve mis match”) in de formatie aan te pakken; ook werd aanbevolen om het vergroten van de zichtbaarheid van het instituut prioriteit te blijven geven met extra aandacht voor communicatie.

3.3 Mid Term Review 2010

De aanbevelingen en conclusies uit de Externe Evaluatie werden ter harte genomen, bleek uit de zogenoemde “Mid Term Review”, een interne evaluatie in KNAW-verband die plaatsvond in 2010. Vastgesteld werd onder meer dat het instituut inhoudelijk goed op koers lag, dat er sprake was van een verdere toename van de productiviteit en dat de internationale positie sterk was. In de review werd opgemerkt dat wat betreft inhoudelijke vernieuwing het vinden van een eigen insteek in het gezondheidsonderzoek nog weinig van de grond was gekomen; dit onderzoek werd vervolgens afgebouwd. Wel werd geconstateerd dat het aanpakken van de in de externe evaluatie geconstateerde mis match door aanpassingen in de formatie langzaam verliep. Geconcludeerd werd dat - gestimuleerd door de overgang naar de KNAW - de transitie van meer beleidsgericht naar een wetenschappelijk topinstituut succesvol is verlopen. Dit zou echter moeten worden gecombineerd met meer zichtbaarheid op het nationale niveau, hetgeen strookt met de visie van de nieuwe directeur die in 2010 aantrad.

3.4 Reorganisatie 2013

In 2012 werd besloten tot een nieuwe reorganisatie van het instituut⁴. Naast de inhoudelijke noodzaak tot vernieuwing en een verdere aanscherping van de focus in het onderzoek, legden (tijdelijk) ongunstige ontwikkelingen in het verwerven van externe fondsen een blijvende zwakte in de financiering van het NIDI bloot, te weten de onbalans tussen de structurele financiering van het instituut en de omvang en kwaliteit van de vaste staf. Ook deze onevenwichtigheid werd in de evaluaties reeds gesignaleerd, maar klemt steeds meer door de toenemende internationale competitie van kwalitatief

⁴ Een eerdere reorganisatie vond plaats in 2006/2007.

hoogwaardige onderzoeksvoorstellen. Met de bestaande strategie als uitgangspunt was het doel van de reorganisatie het verhogen van de wetenschappelijke kwaliteit door het maken van scherpere inhoudelijke keuzes en het vergroten van de efficiency door het verder terugdringen van de kosten (“leaner and meaner”). Door de omvang van de vaste formatie in balans te brengen met de basisfinanciering diende de reorganisatie de structurele financiële onevenwichtigheid weg te nemen. Ten slotte zou door een aangepaste organisatiestructuur de maatschappelijke en beleidsdimensie van het onderzoek worden versterkt met dwarsverbanden naar het fundamentele onderzoek. De reorganisatie kreeg in april 2013 zijn beslag.

3.5 Huidige situatie

De doelstelling van de reorganisatie om meer focus in het onderzoek aan te brengen werd gerealiseerd door het aantal onderzoeksthema's terug te brengen van zes naar vier (zie paragraaf 4). Deze keuze werd gebaseerd op het bewezen succes van het onderzoek (track record) en op de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie van de thema's. Het uitvoeren van hoogwaardig wetenschappelijk onderzoek is de primaire taak bij alle thema's, evenals het identificeren en verspreiden van de beleids- en maatschappelijke relevantie van het onderzoek. Deze uit de missie voortkomende combinatie van hoogwaardig onderzoek met maatschappelijke relevantie en beleid karakteriseert de specifieke ‘niche’ van het NIDI zowel nationaal als internationaal.

De doelstelling van de reorganisatie om de omvang van de formatie in balans te brengen met de basisfinanciering werd gerealiseerd door de onderzoek formatie te laten krimpen met 3,5 fte tot structureel 13,6 fte. De formatie voor directie en bedrijfsvoering werd terug gebracht met 5,3 fte tot structureel 6,6 fte. Ook de materiele kosten werden teruggebracht.

Nadat de transitie medio 2014 geheel zal zijn voltooid, resulteert de reorganisatie per saldo in een instituut dat:

- voldoende kritische massa heeft om de hoge ambities waar te blijven maken; de kernbezetting van elk thema (ca. 3 fte) bestaat uit een themaleider en enkele senioronderzoekers, aangevuld met een wisselend aantal (tijdelijke) Postdocs en PhD studenten;
- efficiënt is georganiseerd met een verhouding bedrijfsvoering/wetenschappelijke staf van 1:5 (in 2008 was deze verhouding 1:3; de norm voor universiteiten is 1:4)⁵;
- een formatie heeft die ten opzichte van de uitgangssituatie in 2012 fors is ingekrompen (van circa 33 naar 20 fte structurele bezetting)⁶ en in balans is gebracht met de inkomsten; de materiele kosten zijn laag.

⁵ Zowel de vaste als de tijdelijke wetenschappelijke staf worden in dit verhoudingscijfer betrokken.

⁶ Wegens doorlopende verplichtingen en externe financiering is de totale (structurele en tijdelijke) formatie na reorganisatie thans circa 33 fte.

4. De waarde van het NIDI in termen van wetenschappelijke kwaliteit (“kwaliteit”)

In deze paragraaf staat de vraag naar de wetenschappelijke kwaliteit van het NIDI centraal. Als sociaalwetenschappelijk instituut volgen wij daarbij het advies van de Commissie Kwaliteitsindicatoren Sociale Wetenschappen⁷ en kijken wij naar drie dimensies, te weten de aantoonbare productiviteit van het onderzoek, het aantoonbare gebruik en de aantoonbare blijken van erkenning. Omdat het beoordelen van de kwaliteit van het NIDI centraal staat, worden deze dimensies voor het instituut als geheel gezien. Waar mogelijk worden hiervoor kwantitatieve indicatoren gebruikt. Voor een inkadering van deze bevindingen wordt eerst een korte beschrijving van het onderzoeksprogramma gegeven.

4.1 Onderzoeksprogramma

De essentie van het NIDI is het scheppen en delen van demografische kennis en het bevorderen van het gebruik van deze kennis. Het scheppen van kennis vraagt een creatieve combinatie van bestaande kennis (theorie), nieuwe empirische duiding (data) en methoden van wetenschappelijk onderzoek. Het kennen van de feiten (“what”), de determinanten (“why”), de consequenties (“so what”) en de onderliggende mechanismen die oorzaken en geobserveerde trends verbinden (“how”) is in onze opvatting de beste benadering om bevolkingsvraagstukken te bestuderen en de demografische uitdaging aan te gaan. Kenmerkend voor het NIDI is dat expertise op al deze terreinen in het instituut zijn gebundeld.

De kern van het NIDI onderzoek wordt gevormd door de volgende thema’s:

Families and Generations

In dit thema wordt het domein van het gezin en de familie bestudeerd. Allereerst is er aandacht voor levensgebeurtenissen die veranderingen in de levensloop en de samenstelling van gezinnen en families teweegbrengen, zoals uit huis gaan, relatievorming en -ontbinding en geboorten. Daarnaast worden veranderingen binnen gezinnen en families en tussen generaties bestudeerd. De nadruk ligt daarbij enerzijds op ontwikkelingen binnen de partnerrelatie en anderzijds op ontwikkelingen in de relatie tussen ouders en zowel jonge als volwassen kinderen. Veel van het onderzoek naar veranderingen in gezins- en familierelaties vindt plaats in internationaal perspectief, omdat dit het zicht vergroot op de invloed van de sociale omgeving (context) op keuzes op het terrein van gezin en familie.

Centrale onderzoeksprojecten binnen dit thema zijn: het recent gestarte onderzoek *Contexts of Opportunities (CONOPP)* waarin de invloed van de omgeving op demografisch gedrag en het ontstaan en voortduren van sociale ongelijkheid en de gevolgen daarvan worden bestudeerd. In het project *Parenting and the life course* worden investeringen van ouders in kinderen en de rol van het beleid daarin bestudeerd. Het internationale *Generations and Gender Programme (GGP)* is een internationale onderzoeksinfrastructuur die door het NIDI wordt gecoördineerd en waarin thans 19 landen

⁷ Zie het rapport “Naar een raamwerk voor de kwaliteitsbeoordeling van sociaalwetenschappelijk onderzoek”, maart 2013, van de Commissie Kwaliteitsindicatoren Sociale Wetenschappen van de KNAW.

participeren. Ook het Nederlands onderzoek naar familierelaties, de *Netherlands Kinship Panel Survey (NKPS)*, maakt deel uit van het GGP programma.

Onderzoeksteam: prof. dr. Aat Liefbroer (themaleider), dr. Tineke Fokkema, prof dr. Anne Gauthier, dr. Eva-Maria Merz (Postdoc), Tom Emery (PhD candidate), Nicole Hiekel (PhD candidate), 2 vacatures (PhD candidates), 2 externe PhD candidates.

Kernpublicaties Families and Generations:

Over de betekenis van maatschappelijke normen voor het begrijpen van demografische beslissingen: Liefbroer, A.C. & Billari, F. (2010), Bringing norms back in: A theoretical and empirical discussion of their importance for understanding demographic behaviour. *Population, Space and Place*, 16 (4): 287-305.

Over variatie in steunuitwisseling tussen ouders en volwassen kinderen binnen en tussen landen: Dykstra, P.A. & Fokkema, T. (2011), Relationship between parents and their adult children: A west European typology of late-life families. *Ageing & Society*, 31 (4): 545-569.

Over de betekenis van de relatie tussen ouders en jonge kinderen voor de ontwikkeling van kinderen: Tramonte, L., Gauthier, A.H., Willms, D. (2013). Engagement and guidance: The effects of maternal parenting practices on children's development. *Journal of Family Issues*. Published online on May 27, 2013, doi: 10.1177/0192513X13489959.

Over de invloed van jeugdervaringen voor persoonlijk functioneren later in de levensloop: Merz, E.-M. & Jak, S. (2013), The long reach of childhood: childhood experiences influence close relationships and loneliness across life. *Advances in Life Course Research*, 18 (3): 212-222.

Migration and Migrants

In dit thema wordt het levensloop perspectief gebruikt om migratiebeslissingen te verklaren en de maatschappelijke participatie en integratie van migranten te bestuderen. Enerzijds gaat het hier om een micro perspectief op het levensloopgedrag van migranten, anderzijds gaat het ook om de gevolgen van beslissingen voor demografische veranderingen in de samenleving. Internationale vergelijking door middel van (longitudinale) gegevensbestanden is een belangrijk onderdeel van dit thema.

De voornaamste onderzoeksprojecten binnen dit thema zijn: het *Families of Migrant Origin (FaMiLife)* project dat demografische veranderingen in migrantengezinnen bestudeert in een levensloop perspectief. In het *Choices* project worden de drijfveren van migratie, met name van retourmigratie onderzocht. Rekening houdend met inconsistente en ontbrekende data worden in het *Integrated Modelling of European Migration (IMEM)* project internationale migratiestromen tussen Europese landen gemodelleerd door een consortium van Europese instituten.

Onderzoeksteam: prof dr. Helga de Valk (themaleider), drs. Rob van der Erf, drs. George Groenewold, dr. Jennifer Holland (Postdoc), Tom Kleinepier (PhD candidate), Ilse Rooyackers (PhD candidate), 5 externe PhD candidates.

Kernpublicaties Migration and Migrants:

Over de relatievormingskeuzes van de tweede generatie migranten:

Huschek, D., de Valk, H.A.G. & Liefbroer, A.C. (2012), Partner choice patterns among the descendants of Turkish immigrants in Europe. *European Journal of Population*, 28 (3): 241-269.

Over normen rond relatie en gezinsvorming van migranten in Europa:

Holland, J.A. & de Valk, H.A.G. (forthcoming), Ideal ages for family formation among immigrants in Europe. *Advances in Life Course Research*, online first.

Over migratie en psycho-sociale aanpassing van migranten en gezondheid:

Groenewold, W.G.F., Bruijn, B.J. de & Bilsborrow, R. (2012), Psychosocial factors of migration: adaptation and application of the health belief model. *International Migration* 50 (6): 211-231.

Over de rol van migratie en demografische verandering in Europa:

Nimwegen, N. van & Erf, R.F. van der (2010), Europe at the crossroads: demographic challenges and international migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36 (9): 1359-1379.

Work and Retirement

De vergrijzing van de arbeidsmarkt staat centraal in dit thema, waarbij het levensloop perspectief wordt gebruikt om vraagstukken en beslissingen rond levensloop, pensioen en arbeidsmarkt te bestuderen. Het gedrag van werknemers aan het einde van de arbeidscarrière wordt bestudeerd in zijn sociale context, waarbij naast de sociale inbedding in het huishouden ook het gedrag van werkgevers als afzonderlijke actor wordt bestudeerd.

De belangrijkste onderzoeksprojecten binnen dit thema zijn: *The Process of Retirement*, dat de oorzaken en gevolgen van het pensioneringsproces verkent. Het nieuwe fenomeen van het doorwerken na pensionering wordt onderzocht in het *Working after (early) retirement* project. De gevolgen van demografische ontwikkelingen voor de sociale zekerheid staan centraal in het *Social Security 2025* project, waar het NIDI zich richt op ontwikkelingen in de arbeidsparticipatie van vrouwen.

Onderzoeksteam: prof dr. Kène Henkens (themaleider), prof dr. Harry van Dalen, prof dr. Mathijs Kalmijn, dr. ir. Hanna van Solinge, Marleen Damman (PhD candidate), Ellen Dingemans (PhD candidate), Jaap Oude Mulders (PhD candidate), 1 externe PhD candidate.

Kernpublicaties Work and Retirement:

Over levensloopfactoren en pensionering:

Damman, M., K. Henkens & M. Kalmijn (2011) The Impact of Mid-life Educational, Work, Health, and Family Experiences on Men's Retirement, *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 66B (5): 617-627.

Over productiviteit van oudere werknemers:

Dalen, H. van, K. Henkens & J. Schippers (2010) Productivity of Older workers: Perceptions of Employers and Employees, *Population and Development Review*, 36(2): 309-330.

Over aanpassing aan pensionering:

Wang, M, K. Henkens & H. van Solinge (2011) Retirement Adjustment: A Review of Theoretical and Empirical Advancements, *American Psychologist*, 66(3): 204-214.

Over levensverwachting en pensioen:

Solinge H. van & K. Henkens (2010), The impact of subjective life expectancy on retirement among Dutch employees of age 50 and older, *European Journal of Public Health*, 20(1), 47-51.

Ageing and Longevity

In dit thema worden oorzaken en gevolgen van vergrijzing bestudeerd. Vergrijzing is een macro begrip, maar oorzaken en gevolgen liggen veelal in de keuzes die mensen maken in hun levensloop en vaak ook al ver voordat men oud wordt. De interacties tussen levensverwachting, gezondheid, huishoudensdynamiek, maatschappelijke participatie en individuele geschiedenissen staan daarbij centraal. Kernvraag is hoe veranderingen in het gedrag van individuen rond gezin, werk en gezondheid uitwerken in verschillende vergrijzingsscenario's en hoe die macroveranderingen vervolgens de samenleving beïnvloeden.

De voornaamste onderzoeksprojecten binnen dit thema zijn: *Demography of a declining labour force (DeLaForce)* dat zich richt op de gevolgen van de stijgende (gezonde) levensverwachting (zoals langer dorwerken) voor de toekomst van de arbeidsmarkt. Op Europees niveau wordt in het *Neujobs* project de invloed van vergrijzing op de Europese arbeidsmarkt verkend. Het *Prenatal undernutrition and mortality through age 65 (Famine)* project analyseert de lange termijn gevolgen van prenatale ondervoeding op overleven.

Onderzoeksteam: dr. Joop de Beer (themaleider), dr. Govert Bijwaard, dr. Nicole van der Gaag, Hans Elshof (PhD candidate), Qi Wang (PhD candidate), 1 externe PhD candidate.

Kernpublicaties Ageing and Longevity:

Over regionale verscheidenheid in Europese sterfteverhoudingen:

L. Bonneux, C. Huisman and J. de Beer, 2010, Mortality in 272 European regions, 2002-2004. An update. In: *European Journal of Epidemiology*, DOI 10.1007/s10654-009-9415-y.

Over de prognose van de levensverwachting en gezondheid:

Janssen, F., Wissen, L.J.G. van & Kunst, A.E. (2013), Including the smoking epidemic in internationally coherent mortality projections. *Demography* 50 (4): 1341-1362.

Over bevolkingsgroei en bevolkingskrimp in Europa:

Ph. Rees, N. van der Gaag, J. de Beer and F. Heins, 2012, European Regional Populations: Current Trends, Future Pathways and Policy Options. *European Journal of Population*. 28: 385–416.

Over variaties in sterftetekansen en verbetering van de prognose van de levensverwachting:

J. de Beer, 2012, Smoothing and projecting age-specific probabilities of death by TOPALS. *Demographic Research* 27: 543-592. DOI: 10.4054/DemRes.2012.27.20.

Policy and Dissemination

Ook het vertalen van demografische kennis en informatie voor beleid en samenleving is een kerntaak van het NIDI. In de nieuwe organisatiestructuur wordt dit geborgd in de Working Group Policy and Dissemination. Deze werkgroep heeft het ontsluiten van de resultaten van NIDI onderzoek voor maatschappij en beleid tot doel en het signaleren van belangrijke ontwikkelingen en vragen in de samenleving en het leggen van verbanden met het onderzoek van het NIDI. Ook projecten met een specifiek beleid oriëntatie vallen onder de werkgroep.

De voornaamste onderzoeksprojecten zijn: het Werkverband Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken (WPRB), een samenwerking met de planbureaus en het CBS dat driejaarlijks rapporteert over maatschappelijke en beleidsimplicaties van demografische ontwikkelingen. Het Resource Flows project wordt in opdracht van en in samenwerking met het Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties (UNFPA) uitgevoerd en monitort en analyseert mondiale geldstromen voor bevolkingsactiviteiten in het kader van de internationale ontwikkelingsagenda.

Project team: prof dr. Leo van Wissen, drs. Erik Beekink, drs. Peter Ekamper, drs. Ingrid Esveldt, drs. Nico van Nimwegen, Marianne Eelens (Msc), Karin Vrijburg (Msc).

Kern publicaties/activiteiten:

Voor het agenderen van maatschappelijke aspecten van bevolkingsvraagstukken:

Nimwegen, N. van & C. van Praag (2012), Bevolkingsvraagstukken in Nederland anno 2012. Actief ouder worden in Nederland. Werkverband Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken (WPRB). NIDI book nr. 86. Amsterdam: Amsterdam University Press. 195 p.

Voor publieksinformatie over bevolkingsvraagstukken:

DEMOS, Bulletin over Bevolking en Samenleving van het NIDI. Verschijnt 10 maal per jaar.

Voor informatievoorziening via internet:

De website van het NIDI⁸: www.nidi.nl.

4.2 Productiviteit

De wetenschappelijke productiviteit van het NIDI wordt allereerst bepaald aan de hand van het aantal gepubliceerde artikelen in wetenschappelijke tijdschriften waarvan de kwaliteit wordt gewaardborgd

⁸ Diverse projecten hebben hun eigen websites; zie paragraaf 6.2

door 'peer review'. Omdat in de missie van het NIDI naast de wetenschappelijke kwaliteit ook de maatschappelijke relevantie van het onderzoek centraal staat, wordt ook gekeken naar publicaties voor een breder publiek (zoals Demos). De onderstaande tabel geeft beknopt de verhouding weer tussen de diverse soorten publicaties en andere outputindicatoren over twee perioden. De externe evaluatie van 2007 is hierbij als cesuur gekozen. Over de twee perioden bezien is sprake van een duidelijke intensivering van de wetenschappelijke productie. Het gemiddeld aantal wetenschappelijke artikelen per jaar in tijdschriften die meetellen in de (Social) Science Citation Index (SSCI)⁹ is meer dan verdubbeld, terwijl het aantal non-SSCI-artikelen is afgenomen. Deze conclusie blijft overeind als we de publicaties relateren aan de inzet van de gepromoveerde staf. In 2000/2007 publiceerde de gepromoveerde staf jaarlijks gemiddeld 0,85 artikelen (in SSCI-tijdschriften) en in 2008/2012 1,65 artikelen. Ook het aantal promoties en leerstoelen is verdubbeld. De intensivering van de academische productie is niet ten koste gegaan van de maatschappelijke focus, zoals kan worden opgemaakt uit de output in op een breed publiek gerichte media zoals Demos en uit de bijdragen in de media. Ook de output in de vorm van lezingen en conferentiebijdragen is bijna verdubbeld.

Tabel 1: Selectie van outputindicatoren NIDI, 2000-2007 en 2008-2012 (gemiddeld per jaar)

	2000 - 2007	2008 - 2012
<i>Academische publicaties</i>		
in "refereed" tijdschriften		
- SSCI	14,9	32,4
- non-SSCI	16,6	11,6
in "non-refereed" tijdschriften	14,3	16,8
Hoofdstukken in Engelstalige boeken (erkende uitgevers)	6,4	10,0
<i>Professionele publicaties voor een breed publiek</i>		
Demos	18,8	29,8
Bijdragen in media	18,3	26,8
<i>Proefschriften</i>¹⁰	0,8	1,6
<i>Lezingen/conferentie presentaties</i>	56,5	109,0
<i>Academische leerstoelen</i>	3,6	7,2

Bron: METIS

Hoe kunnen deze cijfers geïnterpreteerd worden? De vergelijkingsbasis voor meer toepassingsgerichte publicaties is onduidelijk omdat de media waarin wordt gepubliceerd niet of slechts in beperkte mate

⁹ Deze SSCI bevat een overzicht van tijdschriften die een reputatie bezitten voor het publiceren van kwalitatief goed onderzoek in de sociale wetenschappen, te weten onderzoek dat de toets der kritiek van 'peers' kan doorstaan.

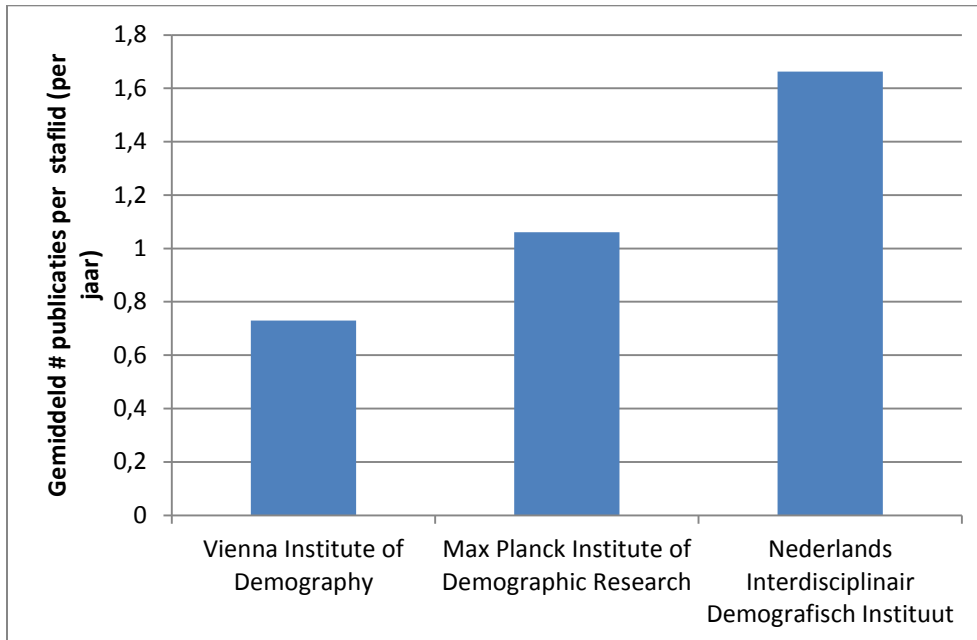
¹⁰ Geheel of grotendeels op het NIDI geschreven.

‘peer review’ toepassen. Voor academische publicaties is de vergelijkingsbasis eenduidiger en transparanter en wordt vaak gebruik gemaakt van de SSCI. In het vervolg van deze paragraaf worden in SSCI-tijdschriften gepubliceerde artikelen van gepromoveerde stafleden als indicator van wetenschappelijke productiviteit gehanteerd. Benchmarks worden gebruikt om de productiviteit van het NIDI in perspectief te plaatsen.¹¹

Vergelijking met topinstituten

Een eerste vergelijking van de productiviteit van het NIDI is gemaakt met twee instituten die tot de top van het vakgebied worden gerekend: het Max Planck Institute for Demographic Research (MPIDR) uit Rostock en het Vienna Institute of Demography (VID) van de Oostenrijkse Akademie van Wetenschappen.

Figuur 1: Gemiddeld aantal publicaties van gepromoveerde staf, 2008-2012

Om de vergelijkingsbasis tussen de instituten gelijk te houden zijn uitsluitend de publicaties van gepromoveerde medewerkers in beschouwing genomen¹². Juist van hen mag immers verwacht worden dat zij deelnemen aan het wetenschappelijk discours. Figuur 1 laat duidelijk zien dat de productiviteit van NIDI-onderzoekers ongeveer 1,5 keer zo hoog is als bij het MPIDR en ruim 2 keer zo hoog als bij het VID. Hierbij kan worden aangetekend dat in een vorige evaluatieperiode de productiviteit van het NIDI nog vergelijkbaar was met die van het Max Planck instituut.

¹¹ Dit laat onverlet dat men ook oog moet hebben voor boeken en andere wetenschappelijke producten die buiten de SSCI om worden gepubliceerd. Maar om een vergelijking mogelijk te maken ligt de keuze voor SSCI artikelen in de rede.

¹² Volgens opgave van de instituten.

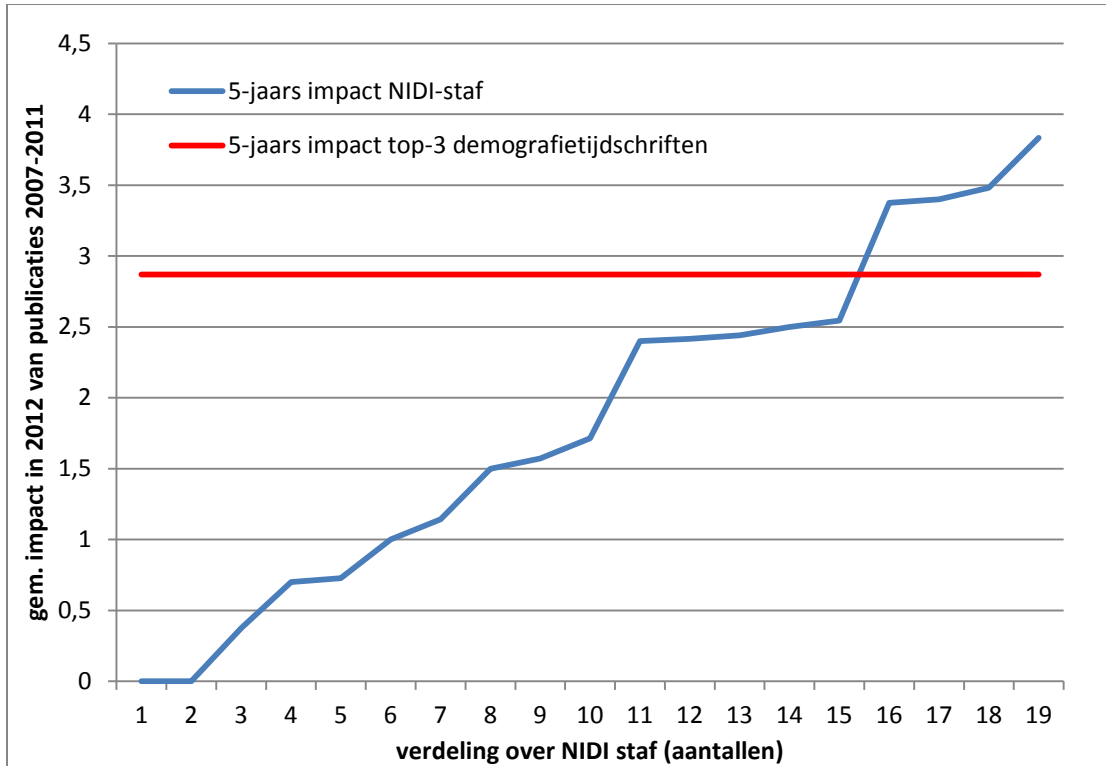
Impact

Veel publiceren is geen voldoende voorwaarde om een stempel te drukken op het vakgebied. Een aanvullende indicator van de doorwerking van publicaties, de impact, is het aantal malen dat een artikel wordt geciteerd. Om een beeld te krijgen van de wetenschappelijke impact van het onderzoek op het NIDI is een aantal indicatoren bestudeerd. In de eerste plaats de totale citatiescores binnen Web of Science en binnen Google Scholar. Het Web of Science bevat alleen citaties in de belangrijkste wetenschappelijke “peer reviewed” tijdschriften. Google Scholar registreert ook citaties in andere publicaties zoals “working papers”, rapporten en ander publicaties die door Google doorzoekbaar zijn. Het aantal citaties in Google Scholar ligt derhalve altijd hoger dan de citatieaantallen in het Web of Science. Kijken we naar de citatiescores van de NIDI-staf dan stellen we vast dat een brede kern van NIDI-onderzoekers vaak wordt geciteerd. Ongeveer 40 procent van de staf heeft 500 of meer citaten op hun naam staan in het Web of Science en eenzelfde percentage heeft een H-index van 10 of hoger. De H-index van een onderzoeker geeft de citatiefrequentie aan in de betreffende periode. In Google Scholar zijn de cijfers niet vergelijkbaar, maar het beeld dat NIDI-onderzoekers breed wordt geciteerd verandert niet: ruim 60 % heeft een H-index van 15 of hoger en een totaal van 1000 of meer citaten.

Bovengenoemde scores hebben betrekking op het werk dat door onderzoekers tijdens hun gehele carrière is gepubliceerd. Ten behoeve van deze zelfevaluatie is ook gekeken naar de wetenschappelijke impact van de publicaties die in de evaluatieperiode zijn gepubliceerd. Daartoe is voor iedere gepromoveerde onderzoeker de 5-jaars impactfactor berekend voor 2012. Deze impactfactor geeft aan hoe vaak artikelen die gepubliceerd werden in de 5-jaarsperiode 2007-2011 gemiddeld in 2012 werden geciteerd. Deze indicator is identiek aan de 5-jaars impact factor die door het Web of Science voor wetenschappelijke tijdschriften wordt gepubliceerd. Figuur 2 toont de verdeling van de impactfactoren voor de gepromoveerde NIDI-onderzoekers. Ter vergelijking is de gemiddelde impactfactor van de top-3 van demografietijdschriften opgenomen.¹³ De figuur laat zien dat ruwweg veertig procent van de onderzoekers een impact in de wetenschappelijke literatuur heeft die zich in de buurt van de top van het wetenschappelijke veld bevindt, en dat circa 15% de impact van deze toptijdschriften overtreft.

¹³ Ter informatie: het mediane demografietijdschrift in de Web of Science heeft een 5-jaars impactfactor van 1,4 citaties.

Figuur 2: Verdeling van gemiddelde 5-jaars impact NIDI-stafleden in vergelijking met impact top-3 demografietijdschriften

Bron: Web of Science, Journal Citation Reports

4.3 Reputatie en Erkenning

Het NIDI heeft een solide reputatie opgebouwd op zowel nationaal als internationaal niveau. Dat geldt voor het instituut als geheel maar ook voor individuele onderzoekers¹⁴. De vele tientallen steunbetuigingen die het NIDI in de afgelopen periode mocht ontvangen getuigen hier onder meer van. Door zijn vooraanstaande plaats in het international network is het NIDI een natuurlijke partner van demografische topinstituten in ons omringende landen, zoals het Max Planck Institute for Demographic Research (“...NIDI is one of the leading research centers in Europe and worldwide”), het Institut National d’Etudes Démographiques (“NIDI has always been a strong leader and participant in Europe-wide projects”) en het Oxford University Department of Sociology (“NIDI has been a key driving institution in shaping the way scientists study population”; “NIDI plays a key role in the global research

¹⁴ Voorbeelden van (mede) bij het NIDI ontwikkelde ideeën die internationaal hun weg vonden zijn het raamwerk van de Tweede Demografische Transitie (Van de Kaa & Lesthaeghe), een veelgebruikt interpretatiekader voor demografische veranderingen, en de ontwikkeling van de meerdimensionale demografie, bij voorbeeld het prognosemodel LIPRO (Van Imhoff en Keilman).

in demography”), maar ook van internationale organisaties zoals de Economische Commissie van de Verenigde Naties (“ ... our long standing cooperation with NIDI has consistently confirmed the Institute’s reputation as one of Europe’s best centers of expertise in population studies. International research and policymaking has greatly benefitted from NIDI’s work”). (zie bijlage 1 voor een overzicht van de reacties).

De reputatie van het NIDI en de centrale positie die het instituut inneemt in het nationale en internationale netwerk blijken onder meer uit het deelnemen in de vele nationale en internationale onderzoek consortia waar het NIDI voor wordt uitgenodigd. Ook neemt het NIDI regelmatig zelf het initiatief voor nieuwe projecten. Dit geldt onder meer voor projecten in de Kaderprogramma’s van de Europese Commissie, maar ook in het meer beleidsgerichte onderzoek voor diverse Directoraten van de Europese Commissie. Jaarlijks genereert het instituut ongeveer 1,5 miljoen euro aan Europese en andere projectgelden (zie bijlage 2). Naast de kwaliteiten van de wetenschappelijke staf en de reputatie van het instituut is ook de interne professionele ervaring en expertise op financieel terrein debet aan het succesvol acquireren en uitvoeren van (internationale) projecten. Ook in de Nederlandse onderzoekscompetities van NWO is het NIDI succesvol en spreekt de erkenning van het instituut door.

De reputatie van het NIDI draagt bij aan het realiseren van de ambitie om internationaal vergelijkend onderzoek te doen. Een aansprekend voorbeeld is het eerdergenoemde Generations and Gender Programme, dat door het NIDI wordt gecoördineerd. Aan dit programma nemen thans 19 landen deel; dit onderzoek maakt inmiddels deel uit van de Nationale Roadmap Onderzoeksinfrastructuren.

Naast de projectsubsidies voor onderzoeksgroepen en vaak grotere consortia zijn de individuele Grants een duidelijke blijk van wetenschappelijke erkenning. Ook hier is het NIDI succesvol. Zo ontving prof dr. Aat Liefbroer in 2012 een Advanced Grant van de European Research Council (ERC) voor zijn onderzoek “Contexts of Opportunities”. Prof dr. Helga de Valk ontving in 2011 een Starting Grant van de ERC voor haar onderzoek “Families of migrant origin, a life course perspective”. Een persoonlijke VIDI subsidie werd in 2010 door NWO toegekend aan prof dr. Kène Henkens voor zijn pensioenonderzoek.

De erkenning voor het NIDI blijkt ook uit het feit dat zes leden van het Genootschap van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen in het recente verleden en het heden aan het NIDI waren of zijn verbonden (prof dr. Dirk J. van de Kaa, prof. dr. Jenny de Jong-Gierveld, prof dr. ir. Frans J. W. Willekens, prof dr. Pearl A. Dykstra, prof. dr. M. Kalmijn en prof dr. Aat C. Liefbroer) terwijl prof dr. Leo J.G. van Wissen lid is van de Sociaal-Wetenschappelijke Raad van de KNAW.

Naast prestigieuze wetenschappelijke prijzen zijn er ook blijken van erkenning uit de (internationale) wereld van het beleid, zoals recent de “keynote addresses” van prof dr. Anne Gauthier tijdens het Demography Forum van de Europese Commissie (2013) en tijdens de Regional Conference van de Verenigde Naties (2013) over de vernieuwing van de internationale ontwikkelingsagenda¹⁵.

¹⁵ UNECE regional Conference. Enabling Choices: Population Priorities for the 21st Century, Geneva.

De reputatie van het NIDI blijkt eveneens uit het beroep dat door wetenschappelijke en beleidsadviesorganen wordt gedaan op de staf (gemiddeld ruim 70 commissies per jaar). Zo werden stafleden uitgenodigd voor het bestuur van wetenschappelijke verenigingen zoals de European Association for Population Studies (EAPS), de (European) Regional Science Association (RSA) en de Nederlandse Vereniging voor Demografie, maar ook van de European Doctoral School of Demography (EDSD) en Population Europe. Ook wordt deelgenomen in de Editorial Boards van leidende tijdschriften zoals Demography, European Journal of Population, Demographic Research, Advances in Life Course Research, Social Science History, Zeitschrift für Familienforschung en Ageing & Society.

Stafleden werden ook uitgenodigd in adviesraden van onder meer het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) maar ook van topinstituten zoals het Max Planck Institute for Demographic Research, het Britse Centre for Population Change en het Carlo F. Dondena Centre for Research on Social Dynamics van Bocconi University. Ook wordt gewerkt in de (advies)raden van bij voorbeeld de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, het Kenniscentrum Bevolkingskrimp Noord-Nederland, de Stichting Coalitie Erbij en de Klankbordgroep Advies "Zorg voor Ouderen" van de Raad voor Volksgezondheid en Zorg.

Tot slot kan nog worden vermeld dat uit recent onderzoek van Van Dalen en Henkens (2012), waarin demografen wereldwijd werd gevraagd naar de betekenis van vakgenoten voor de demografie en voor het eigen onderzoek, de voormalige NIDI directeuren Van de Kaa en Willekens (laatstgenoemde inmiddels in de leiding van het MPIDR) voorkwamen in de top-40 van meest invloedrijke demografen¹⁶. Voor zijn wetenschappelijke verdiensten werd van de Kaa in 2001 tot laureaat van de International Union for the Scientific Study of Population (IUSSP) verkozen.

Samenvattend:

In termen van kwaliteit, kwantiteit en gebruik van publicaties behoort het NIDI tot de wetenschappelijke top in Nederland en kan het zich met de besten in Europa meten. De sterke reputatie van het instituut werkt door in het samenwerken met sterke partners en het verwerven van externe onderzoeksmiddelen; individuele onderzoekers zijn in staat om prestigieuze prijzen te behalen en stafleden ontvangen ook eervolle uitnodigingen uit kringen van nationaal en internationaal beleid.

5. De waarde van het NIDI voor het wetenschappelijk bestel inzake bevolkingsvraagstukken ("rol")

Nederland voert geen bevolkingsbeleid in de zin van een samenhangend geheel van maatregelen dat tot doel heeft de demografische ontwikkeling te beïnvloeden. Wel was de regering altijd van oordeel dat demografische ontwikkelingen van strategisch maatschappelijk belang zijn en daarom zorgvuldig moesten worden bestudeerd. Als uitvloeisel van de aanbevelingen van de toenmalige Staatscommissie Bevolkingsvraagstuk ("Commissie Muntendam" 1977) werd, mede gezien diens verantwoordelijkheid

¹⁶ H.P. van Dalen, and K. Henkens, 2012, What is on a Demographer's Mind? A World-Wide Survey, *Demographic Research*, 26: 363-408.

voor het wetenschapsbeleid, de Minister van Onderwijs en Wetenschappen in het kabinet verantwoordelijk voor de gecoördineerde behandeling van bevolkingsvraagstukken. Door toedoen van de toenmalige minister werd hiertoe in de jaren tachtig van de vorige eeuw een infrastructuur opgebouwd. Als nationaal demografisch instituut kreeg het NIDI hierbij een centrale plaats en kwamen fondsen beschikbaar uit het budget voor wetenschapsbeleid. Het instituut had rechtstreeks met beleidsvraagstukken van doen (onder meer door het voeren van het wetenschappelijk secretariaat van de Staatscommissie Bevolkingsvraagstuk), leidde nationale demografische programma's en onderhield nauwe contacten met diverse beleidsdepartementen waarvan doelsubsidies werden ontvangen. Op initiatief van de minister van OCW en in het kader van het streven "overheid op afstand" werd het NIDI in 2003 overgedragen aan de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW). Hierdoor verschoof het zwaartepunt van het wetenschappelijk programma en kregen fundamentele en internationale aspecten meer nadruk. Dat werd door de KNAW gestimuleerd en was goed verdedigbaar. Het maakte de band met de minister van OCW wel losser. De financiering van het NIDI werd, schreef de minister in een brief aan de President van de KNAW, onderdeel van de KNAW-begroting (brief Minister OCW van 29 april 2005). Om er zeker van te zijn dat deze fondsen voor onderzoek naar bevolkingsvraagstukken zouden worden gebruikt werden deze middelen op aandringen van de minister hiervoor "geoormerkt". In mei 2013 schrapte de minister deze financiering.

Dit besluit van de minister heeft gevolgen voor het wetenschapsbestel inzake bevolkingsvraagstukken. In deze paragraaf staat de vraag centraal welke rol het NIDI speelt in dit bestel. De positie en rol van het NIDI wordt toegelicht aan de hand van vier dimensies: de academische inbedding, de inhoudelijke optiek, de breed maatschappelijke en de grensoverschrijdende benadering.

5.1 Interuniversitair

Het NIDI is in 1970 opgericht om universitaire versnippering van expertise over bevolkingsvraagstukken tegen te gaan. In het wetenschapsbestel werd onderkend dat een relatief klein vakgebied als demografie gebaat is bij een sterk nationaal centrum waarin wetenschappelijk onderzoek wordt gebundeld als kern van een nationaal netwerk. Interuniversitaire samenwerking heeft van meet af aan een grote rol gespeeld bij het NIDI, zowel in het onderwijs als bij het onderzoek¹⁷. Alhoewel onderzoek de primaire taak is van het NIDI heeft het instituut sinds zijn oprichting ook altijd bijgedragen aan het universitaire onderwijs in de demografie. Het trainen van nieuwe generaties onderzoekers wordt als een wezenlijke bijdrage gezien aan het in stand houden van de kennisinfrastructuur voor bevolkingsvraagstukken. Dit geldt zowel in nationaal als internationaal verband. Als Nederlandse voorbeeld geldt onder meer dat het NIDI sinds de instelling ervan nauw samenwerkt met de enige Masteropleiding demografie in Nederland in Groningen waar ook veel buitenlandse studenten aan deelnemen. In internationaal verband is dat de European Doctoral School of Demography (EDSD), de enige PhD-opleiding in het vakgebied die mede vanuit het NIDI werd opgericht en waarin ondermeer met 7 Europese universiteiten wordt samengewerkt. Mede gestimuleerd door de KNAW zijn ook de

¹⁷ Getuige onder meer het Nationaal Programma voor Demografisch Onderzoek (NPDO), het Programmeringscollege Demografisch Onderzoek, het NWO Meerjarenprogramma Bevolkingsvraagstukken, de Postdoctorale Demografieopleiding PDOD en de samenwerking in de onderzoeksscholen. Van meer recente datum is de samenwerking met universitaire partners in tal van (EU en overige) onderzoeksprojecten.

banden met Nederlandse universiteiten stevig aangehaald, waarmee de positie van de demografie in het academische milieu is versterkt. Zo ondersteunen anno 2013 zes deeltijdhoogleraren vanuit het NIDI het demografisch onderzoek en onderwijs aan de volgende universiteiten:

- Vrije Universiteit: leerstoel demografie van jong volwassenen en intergenerationele overdracht (prof dr. Aat Liefbroer);
- Universiteit van Amsterdam: leerstoel pensioensociologie (prof dr. Kène Henkens);
- Rijksuniversiteit Groningen: leerstoel economische demografie (prof dr. Leo van Wissen);
- Universiteit Utrecht: leerstoel verwantschapsdemografie¹⁸;
- Universiteit Tilburg: leerstoel macro-economie (prof dr. Harry van Dalen);
- Vrije Universiteit Brussel: leerstoel sociale demografie (prof dr. Helga de Valk).

Jaarlijks worden gemiddeld 20 PhD studenten door het NIDI begeleid en volgen gemiddeld 5 Master studenten hun onderzoeksstage bij het NIDI. Ook biedt het NIDI gastvrijheid aan binnen-en buitenlandse gastonderzoekers en Visiting Fellows en zijn 4 Honorary Fellows aan het instituut verbonden (Van de Kaa, de Jong Gierveld, Willekens en Van Poppel) met een actieve inbreng in het onderzoek. In de samenwerking met universiteiten is sprake van wisselwerking, waarbij het NIDI zijn expertise met academische partners deelt en op zijn beurt wordt geïnspireerd en gevoed door het academische milieu. De onderzoeksprojecten waar met universitaire partners wordt samengewerkt zijn daarvan mede het bewijs. Het meest recente voorbeeld is het Generations and Gender Programme (GGP) dat geleid wordt door het NIDI en waarin wordt samengewerkt met de Erasmus Universiteit, de Universiteit Utrecht, de Rijksuniversiteit Groningen en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)¹⁹. Deze gezamenlijke en vaak internationale projecten worden mede mogelijk gemaakt door de reputatie en sterke positie van het NIDI in het Europese netwerk (zie verder). Universitaire groepen zijn relatief kleinschalig en profileren zich elk op hun eigen niche. Dat maakt samenwerking met het interdisciplinaire NIDI op basis van complementariteit mogelijk en vruchtbaar. Als nationaal demografisch instituut heeft het NIDI meer kritische massa en is het beter toegerust om kansrijke en vaak grootschalige en vele partners omvattende projecten te verwerven en uit te voeren dan de kleinere universitaire groepen of individuele onderzoekers; dit biedt mogelijkheden voor inhoudelijke profilering en doelmatigheid²⁰. Ook in kleinschaliger nationale projecten wordt intensief met universitaire partners samengewerkt bij voorbeeld in diverse NWO projecten. Door de initiërende, leidende dan wel coördinerende rol van het NIDI wordt de positie van het universitaire onderzoek naar bevolkingsvraagstukken versterkt. Daarmee draagt het NIDI bij aan het verankeren van dit onderzoek in het academische milieu. Tot slot wordt

¹⁸ Deze KNAW leerstoel werd aanvankelijk bekleed door prof dr. Pearl Dykstra en vervolgens tot zijn pensionering (eind 2012) door prof dr. Frans van Poppel; in opvolging is nog niet voorzien.

¹⁹ Andere grootschalige samenwerking vond bij voorbeeld plaats in de Netherlands Kinship Panel Survey (NKPS), een door het NIDI geleid samenwerkingsverband met de Universiteit van Amsterdam, de Erasmus Universiteit, de Universiteit Utrecht en de Rijksuniversiteit Groningen. Andere universitaire samenwerking betrof onder meer het TIES project (Integration of the European Second Generation, met de Universiteit van Amsterdam) en het Sociale Zekerheid 2025 project (met de Erasmus Universiteit en de Universiteit Utrecht).

²⁰ Zie ook: Maatwerk in onderzoeksinfrastructuur. Strategisch investeren in grootschalige onderzoeksprojecten, Adviesraad Wetenschaps- en Technologiebeleid, Advies 80, april 2013.

vermeld dat het NIDI sinds 1999 is betrokken bij het opleidingsprogramma van het Actuarieel Instituut waarvoor het instituut jaarlijks de cursus Demografie verzorgt.

Samenvattend: *Als instituut van de KNAW is het NIDI bij uitstek geplaatst om de academische inbedding van het onderzoek naar bevolkingsvraagstukken te versterken, interuniversitaire samenwerking te stimuleren en versnippering tegen te gaan: zonder sterke KNAW-kern versnipperd deze interuniversitaire samenwerking rond bevolkingsvraagstukken en gaat opgebouwde synergie verloren.*

5.2 Interdisciplinair

De eigen plaats van het NIDI in de kennisinfrastructuur wordt ook gemarkeerd door de interdisciplinaire benadering van bevolkingsvraagstukken die karakteristiek is voor het NIDI. Het NIDI onderzoek naar bevolkingsvraagstukken wordt uitgevoerd vanuit verschillende disciplines. Het te bestuderen vraagstuk staat daarbij centraal en niet het vakgebied. Door deze benadering worden dwarsverbanden gelegd tussen samenhangende ontwikkelingen als vergrijzing, migratie, groei en krimp. In nauwe samenwerking en door intensief contact van de onderzoekers vullen de verschillende onderzoeksperspectieven en methoden elkaar aan: sociologisch, economisch, geografisch, psychologisch en gerontologisch onderzoek; analyses van micro-surveys en macro-tijdreeksen; kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Een voorbeeld betreft de kosten van de vergrijzing. Het langer doorwerken van ouderen is hierbij een belangrijke factor. Het NIDI verkent met behulp van zogenoemde “multi state” modellen in hoeverre verbeteringen in gezondheid het ouderen mogelijk maken om langer actief te zijn; aan de hand van longitudinaal onderzoek onder oudere werknemers wordt geanalyseerd of nieuwe generaties ouderen bereid zijn langer te werken; op basis van surveys onder werkgevers onderzoekt het NIDI of werkgevers hun personeelsbeleid aanpassen om ouderen langer in dienst te houden of ouderen aan te nemen; gebruikmakend van zowel register- als surveyonderzoek onder migranten onderzoekt het NIDI in hoeverre eerste en tweede generatie migranten een bijdrage kunnen leveren aan een vergroting van het arbeidsaanbod; en aan de hand van (internationaal) longitudinaal onderzoek van familienetwerken onderzoekt het NIDI in hoeverre grootouders bijdragen aan de opvang van kleinkinderen en volwassen kinderen aan ondersteuning van hun hulpbehoevende ouders. Andere voorbeelden van onze interdisciplinaire benadering zijn de studies naar verhouding tussen generaties, naar sociale ongelijkheid, naar de multi-etnische samenleving en naar bevolkingskrimp.

Samenvattend: *Als interdisciplinair instituut voor bevolkingsvraagstukken is het NIDI bij uitstek geplaatst om discipline grenzen te overschrijden en inzichten vanuit verschillende invalshoeken en uit diverse bronnen te bundelen. Juist daarmee komen de vele aspecten en de reikwijdte van bevolkingsvraagstukken tot hun recht.*

5.3 Intersectoraal

Geïnspireerd door maatschappelijke vragen wordt het meer fundamentele onderzoek van het NIDI gecombineerd met het meer toepassingsgerichte onderzoek en is er sprake van synergie. Bevolkingsontwikkelingen raken het werkterrein van veel ministeries. Daarom is het onderzoek van het

NIDI van belang voor verschillende departementen. Voor een deel wordt dit zichtbaar in de driejaarlijkse studies van het zogenoemde Werkverband Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken (WPRB), dat in 1983 door de minister van OCW werd ingesteld. Dit Werkverband wordt geleid door het NIDI en bestaat verder uit het Centraal Planbureau (CPB), het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Ook ministeries nemen aan de beraadslagingen in het WPRB deel, in wisselende samenstelling. Kenmerkend voor het Werkverband is een benadering van bevolkingsvraagstukken waarbij departementale verkokering wordt voorkomen en sectorale grenzen (zoals tussen wonen, werken, leren en zorgen) worden overschreden. Deze brede, intersectorale insteek wordt gestimuleerd door de interdisciplinaire benadering die karakteristiek is voor het NIDI en wordt gefaciliteerd door de specifieke demografische expertise van het instituut en de eigen specialistische expertise van de overige deelnemers. De benadering is kenmerkend voor Nederland²¹ en doet recht aan het karakter van bevolkingsvraagstukken waar doorgaans, zoals bij de vergrijzing, naast economische en ruimtelijke, ook sociale, culturele en bij voorbeeld gezondheidsaspecten een rol spelen. Als leider van dit Werkverband heeft het NIDI een agendabepalende en coördinerende rol en levert het ook de vakinhoudelijke demografische expertise. In een driejaarlijks ritme zijn inmiddels tien WPRB rapporten verschenen, elk gericht op een specifiek thema; elk boek had een brede verspreiding, ook in kringen van beleidsmakers. Onderwerpen die het NIDI met dit Werkverband heeft geagendeerd zijn onder meer: Actief ouder worden (2012); Bevolkingskrimp (2009); Grote steden (2006); Arbeid en zorg (2003) en Internationale migratie (2000).

Naast dit Werkverband doet het NIDI geregeld onderzoek in opdracht van ministeries. Voorbeelden uit de afgelopen jaren zijn onder meer het onderzoek naar de behoefte aan langdurige zorg en de relatie met wonen (BZK), doorwerken na pensioen (SZW), werkgevers en vergrijzing van de arbeidsmarkt (SZW), toekomstscenario's van de multi-etnische samenleving (BZK), bevolkingskrimp (BZK), emigratie (Financiën), oudere werknemers en langer doorwerken (EZ), reproductieve gezondheid (BuZa) en Indische Nederlanders (VWS).

Gezien het maatschappelijke belang van bevolkingsvraagstukken spreekt het vanzelf dat ook andere actoren in de beleidskennisinfrastructuur, met name de planbureaus en het CBS, maar ook bij voorbeeld het RIVM, onderzoek doen naar aspecten van het bevolkingsvraagstuk. Daarbij zijn er zeker raakvlakken met demografisch onderzoek, vooral ook waar deze actoren zelf beschikken over demografische expertise, zoals bij voorbeeld het geval is bij het CBS en het PBL²². Het spreekt vanzelf dat deze actoren dit vaak hoogwaardige onderzoek vanuit het eigen specialisme en perspectief uitvoeren, binnen het eigen mandaat. Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van demografische methodes en modellen, bij

²¹ Ons zijn geen voorbeelden bekend van landen met een vergelijkbare kennisinfrastructuur voor bevolkingsvraagstukken met een geïnstitutionaliseerde, periodieke rapportage waarbij systematische inschakeling van expertise uit de wetenschappelijke en de beleids sfeer plaatsvindt gericht op brede maatschappelijke thema's. Ook diverse reacties uit het internationale netwerk (zie bijlage 1) bevestigen deze unieke aanpak en spreken van een voorbeeldfunctie van het NIDI.

²² Soms betreft het onderzoekers die (een deel van) hun training en ervaring hebben opgedaan bij het NIDI en waar nauw mee wordt samengewerkt; met het CBS vindt uitwisseling van staf plaats.

voorbeeld uit het repertoire van de bevolkingsprognostiek²³. Geen van deze actoren heeft echter een demografisch “mandaat”, te weten het vanuit een demografische optiek bestuderen van alle aspecten van bevolkingsdynamiek in hun onderlinge samenhang, alsook de achterliggende oorzaken en mogelijke verklaringen daarvan. Ook heeft geen van deze beleidsactoren het mandaat om fundamenteel (theoretisch en methodologisch) onderzoek naar bevolkingsvraagstukken te verrichten en Nederlandse ontwikkelingen in een internationaal comparatieve context te plaatsen. Het NIDI is het enige instituut in Nederland met een dergelijk specialisme. Het onderzoek van de planbureaus en het CBS is complementair aan dat van het NIDI. Door de inhoudelijke raakvlakken wordt de samenwerking tussen het NIDI, de planbureau en het CBS vergemakkelijkt. Het jarenlange en succesvolle functioneren van het eerdergenoemde Werkverband Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken (WPRB) is daarvan het overtuigende bewijs.

Samenvattend: *Als enige Nederlandse instituut met een demografisch specialisme en mandaat is het NIDI, gezien zijn benadering en unieke bundeling van disciplines, bij uitstek geplaatst om als verbindende schakel (“linking pin”) van de kennisinfrastructuur van het beleidsonderzoek te fungeren en synergie te bewerkstelligen in een brede, sector overschrijdende analyse van bevolkingsvraagstukken.*

5.4 Internationaal

Gezien het belang van demografische ontwikkelingen beschikken veel landen, zeker in Europa maar ook daarbuiten, over een instituut waar het onderzoek naar bevolkingsvraagstukken is geconcentreerd. Diverse landen investeerden de laatste jaren flink in dit onderzoek²⁴. Het NIDI neemt een centrale plaats in het internationale en vooral Europese netwerk van demografische instituten in en kan zich met de beste instituten meten. Mede hierdoor voegt het NIDI een eigen dimensie toe aan het wetenschapsbestel inzake bevolkingsvraagstukken, met een positieve uitstraling naar Nederland. Zoals ook blijkt uit de vele reacties uit het internationale netwerk is het NIDI een centrale, gezichtsbepalende speler in dit netwerk. Naast de wetenschappelijke prestaties is ook de voor het instituut kenmerkende open, internationale instelling hier debet aan.

Zo is het NIDI sinds de oprichting ervan in 1983 de thuisbasis van de European Association for Population Studies (EAPS); deze beroepsvereniging met thans wereldwijd ruim 800 leden werd vanuit het NIDI en mede op initiatief van de eerste NIDI Directeur prof dr. Dirk J. Van de Kaa opgericht²⁵. In het verlengde hiervan werd vanuit EAPS en mede op initiatief van de toenmalige directeur van het NIDI prof dr. Ir. Frans J Willekens, in 2005 de European Doctoral School of Demography opgericht. ESDS is de

²³ Zoals bij voorbeeld de nationale en regionale bevolkingsprognoses van het CBS en het PBL, de economische vergrijzingsstudies van het CPB, de sociale netwerk studies van het SCP, en de Volksgezondheidstoekomstverkenningen van het RIVM

²⁴ Zoals bij voorbeeld in Duitsland het Max Planck Institute for Demographic Research (MPIDR), in Oostenrijk het Wittgenstein Centre for Demography and Global Human Capital, in Engeland het Centre for Population Change, in Denemarken het Max Planck Odense Center on the Biodemography of Ageing, en nationale instituten zoals het Franse Institut National d’Etudes Démographiques.

²⁵ EAPS organiseert tweejaarlijks de zeer succesvolle European Population Conferences (in 1999 in Den Haag) die inmiddels rond de 1000 deelnemers trekken; drs. Nico van Nimwegen is Executive Director van EAPS.

enige Europese PhD opleiding in het vakgebied en is een samenwerking van 7 Europese universiteiten (Amsterdam, Groningen, Lund, Rome, Rostock, Tallin en Warschau) en 5 demografische onderzoeksinstituten (CED-Barcelona, INED-Parijs, Max Planck-Rostock, VID-Wenen, en NIDI). Het NIDI is ook nauw betrokken bij het European Journal of Population, een van de leidende wetenschappelijke tijdschriften op het vakgebied; vanaf 2014 wordt de hoofdredactie gevoerd door prof dr. Helga de Valk.

Van meer recente datum is ook het mede vanuit het NIDI geïnitieerde Europese netwerk van onderzoeksinstituten Population Europe waaraan thans 28 vooraanstaande instituten deelnemen. Dit netwerk, dat in 2009 werd opgericht en sinds 2010 wordt ondersteund door de Europese Commissie, stelt zich ten doel om bruggen te slaan tussen wetenschap, beleid en samenleving en resultaten van demografisch onderzoek daarvoor beschikbaar te maken. Het NIDI draagt hier regelmatig aan bij, onder meer in de zogenoemde Population Europe Events waar de dialoog met Europese beleidsmakers en stakeholders plaatsvindt. Het versterken van de Europese wetenschappelijke infrastructuur, met een actieve en vaak agendabepalende rol van het NIDI, heeft er mede toe bijgedragen dat bevolkingsvraagstukken een hoge prioriteit binnen de Europese Unie hebben en op de Europese onderzoeksagenda. Van het eerste getuigt onder meer het door de Europese Commissie periodiek georganiseerde “Demography Forum”²⁶. Van het tweede getuigt dat onderzoek naar demografische veranderingen een prioriteit is in het nieuwe onderzoeksprogramma Horizon 2020.

Het NIDI draagt ook bij aan het werk van de Verenigde Naties. Zo voert het instituut sinds 1997 het zogenoemde Resource Flows project uit ten behoeve van het Bevolkingsfonds van de VN (UNFPA); in dit internationale project, waarin ook partners uit Afrika en India deelnemen, worden wereldwijde financiële geldstromen voor bevolkingsactiviteiten gemonitord²⁷. Dat gebeurt in het kader van de internationale ontwikkelingsagenda zoals afgesproken op de International Conference on Population and Development (ICPD) van de Verenigde Naties uit 1994. Nu wordt door de VN gewerkt aan een actualisering van deze agenda. Bij de Europese voorbereiding hiervan, die wordt verzorgd door UNFPA en UNECE was het NIDI direct betrokken²⁸. Op de UNECE Regional Conference “Enabling choices: population priorities for the 21st century” in Genève waar de Europese inbreng werd vastgesteld verzorgde prof dr. Anne Gauthier een keynote address over veranderingen in familieverbanden, mede op basis van gegevens van het eerdergenoemde GGP-project dat wordt uitgevoerd onder auspiciën van de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties (UNECE).

²⁶ Onderzoek uit het van 2005 -2011 door het NIDI geleide en door de EU gefinancierde “Demography Network” leverde hiervoor deels de onderbouwing; dit netwerk van leidende economische en demografische instituten informeerde de Europese Commissie/DG Employment over demografische trends en de consequenties voor beleid. In dit beleidsonderzoek werden onder meer studies uitgevoerd naar de internationale oriëntatie van Europeanen, de effecten van de crisis en naar de diversiteit van Europeanen.

²⁷ In het rapport Financial Resource Flows for Population Activities van UNFPA. Ook voor UNAIDS worden in dit verband gegevens verzameld. Voor UNICEF deed het NIDI onderzoek naar kinderen in migrantenfamilies.

²⁸ Het NIDI nam deel aan twee voorbereidende internationale workshops: Population Dynamics and Sustainable Development, maart 2013 te Wenen (drs. Nico van Nimwegen) en Families and Sexual and Reproductive Health over the Life Course, mei 2013 te Boekarest (prof dr. Anne Gauthier).

Samenvattend: *Het NIDI heeft een centrale rol in het internationale demografische netwerk en is door zijn reputatie gezichtsbepalend ook als initiator en vormgever van de Europese demografische infrastructuur. Deze positie versterkt het eigen onderzoek, maakt samenwerking met sterke internationale partners mogelijk en heeft een positieve uitstraling op de demografiebeoefening in Nederland. Deze sterke positie helpt het NIDI om een invloedrijke speler te blijven in de besluitvorming rond de internationale onderzoeksagenda.*

6. De waarde van het NIDI voor beleid en maatschappelijke discussie (“belang”)

In deze paragraaf staat de vraag centraal naar het maatschappelijke belang van het onderzoek naar bevolkingsvraagstukken en het NIDI. Dit belang wordt op drie manieren geïllustreerd. In de eerste plaats wordt de relatie tussen maatschappelijke vragen en het onderzoek naar bevolkingsvraagstukken beschreven met voorbeelden van de bijdragen die het NIDI-onderzoek aan het maatschappelijke debat levert. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van specifieke activiteiten die het NIDI, naast en nauw verbonden aan de kern onderzoekstaak ontplooit om het maatschappelijk debat te voeden. Besloten wordt met een schets van de impact van het onderzoek en overige activiteiten op het publieke debat.

Het ontsluiten en vertalen van de uitkomsten van NIDI-onderzoek voor gebruikers in maatschappij en beleid heeft een centrale plaats in de missie van het NIDI. Na de reorganisatie werd deze functie in de nieuwe organisatiestructuur versterkt door het instellen van de eerdergenoemde werkgroep Policy and Dissemination. Deze werkgroep werkt samen met de andere onderzoekers van het instituut aan het versterken van de verbanden tussen maatschappelijke ontwikkelingen en NIDI-onderzoek en het bevorderen van het gebruik van de onderzoeksresultaten.

6.1 Maatschappelijke vragen en onderzoek naar bevolkingsvraagstukken

Het maatschappelijke belang van kennis over demografische ontwikkelingen en de oorzaken en gevolgen daarvan is evident. Vergrijzing, migratie, bevolkingsgroei en -krimp, nieuwe relatievormen en de solidariteit tussen generaties zijn ontwikkelingen die invloed hebben op tal van maatschappelijke terreinen. Onderzoek naar bevolkingsvraagstukken is nodig als het, bijvoorbeeld, gaat over de toekomst van het pensioenstelsel, oplopende zorgkosten en de inrichting van het zorgstelsel, de ruimtelijke planning, de toekomst van de woningmarkt en duurzame arbeidsparticipatie.

Het onderzoek van het NIDI levert, direct of meer indirect, bouwstenen die kunnen worden gebruikt bij het aanpakken van de grote maatschappelijke vragen waarmee onze samenleving wordt geconfronteerd. Enkele voorbeelden ter illustratie:

- Economische ontwikkelingen hebben een directe invloed op demografische veranderingen. De huidige crisis is daarvan het meest aansprekende voorbeeld.

NIDI onderzoek toont aan dat:

- de crisis leidt tot uitstel van het krijgen van kinderen, minder huwelijkssluitingen, minder echtscheidingen en meer zelfdodingen. (J. de Beer, 2012, Crisis in de economie, crisis in de relatie- en gezinsvorming? Bevolkingstrends 12-11-2012; J. de Beer, 2013, Crisis leidt tot meer zelfdodingen, Demos, 5);
 - arbeidsmigranten die door de crisis werkloos worden, eerder uit Nederland vertrekken en nauwelijks gebruik maken van onze sociale voorzieningen. (G. Bijwaard en J. Wahba, 2013, Journal of Development Economics;; G. Bijwaard, 2009, Crisis en de werkgelegenheid van recente immigranten, Economisch Statistische Berichten 94 (4572): 685-686);
 - demografische gebeurtenissen langdurig effect hebben op de levensloop; longitudinaal onderzoek brengt de lange termijn gevolgen van de crisis in kaart. Het door het NIDI geleide Gender and Generations Project is hiervoor een unieke Europese bron (www.ggp-i.org).
- Demografische ontwikkelingen zijn ook direct van invloed op de economie. Vergrijzing werkt door op de arbeidsmarkt en dit heeft onder meer gevolgen voor het pensioenstelsel.
NIDI onderzoek toont aan dat:
 - het aantal gezonde levensjaren van ouderen verder zal toenemen. Ook als de pensioenleeftijd stijgt, zal het aantal gezonde levensjaren ná de pensioenleeftijd toenemen; dit maakt het mogelijk dat ouderen langer actief blijven (nog ongepubliceerde uitkomsten van het project DeLaForce);
 - Nederlandse werkgevers minder investeren in opleiding voor oudere werknemers dan in andere Europese landen. Zij verwachten een sterke toename van de arbeidskosten door de vergrijzing en zijn ook negatiever over de veroudering van de beroepsbevolking dan andere Europese werkgevers (Conen, W.S., Dalen, H.P. van & Henkens, C.J.I.M. ,2012, Ageing and employers' perceptions of labour costs and productivity: a survey among European employers. *International Journal of Manpower* 33 (6): 629-647);
 - een andere kijk op vergrijzing laat zien hoe ouderen zelf actief bijdragen aan de samenleving, daartoe gestimuleerd door de stijgende (gezonde) levensverwachting. (Nimwegen, N. van & C. van Praag (2012), *Bevolkingsvraagstukken in Nederland anno 2012. Actief ouder worden in Nederland*. Werkverband Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken (WPRB), NIDI-boek nr. 86. Amsterdam: Amsterdam University Press, 195 p.);
 - als de pensioenleeftijd de komende decennia toeneemt tot 70 jaar en de ouderen van de toekomst gezonder zijn dan nu, de kosten van de vergrijzing mee zullen vallen. (J. de Beer, Kosten van vergrijzing worden overdreven, Volkskrant 26 juli 2013);
 - De vergrijzing is van groot belang voor de toekomst van welzijn en zorg. Daarbij gaat het over veel meer dan alleen de toename van het aantal ouderen.
NIDI onderzoek toont aan dat:
 - de levensverwachting waarschijnlijk nog sterker zal stijgen dan in de CBS-prognose wordt aangenomen. Dit blijkt uit een nieuw model dat het NIDI heeft ontwikkeld. Vooral de daling van de sterfte van negentig-plussers wordt door het CBS onderschat. (Beer, J. de (2011), *Transparency in population forecasting; methods for fitting and projecting fertility, mortality and*

- migration*. NIDI book nr. 83. Amsterdam: Amsterdam University Press. 258 p); (J. de Beer, 2013, *Is de CBS-prognose van de levensverwachting te conservatief? Bevolkingstrends, juli 2013*);
- we in de toekomst niet alleen steeds ouder worden, maar ook gezonder. Weliswaar neemt het aantal mensen met chronische ziekten toe, vooral door betere diagnoses en omdat steeds minder ziekten fataal zijn maar chronisch worden. De beperkingen die ouderen ondervinden nemen af en de gezondheid zoals zij die zelf ervaren neemt toe (nog ongepubliceerde uitkomsten van het project DeLaForce);
 - ongeveer de helft van het verschil in levensverwachting tussen hoger en lager opgeleiden kan worden toegeschreven aan de effecten van onderwijs en de andere helft aan verschillen in aanleg. Investerings in onderwijs zijn nodig om verschillen in levensverwachting te verkleinen, maar ook gezond gedrag zal moeten worden gestimuleerd, juist onder groepen die minder gezond gedrag vertonen. (Bijwaard, G.E., Kippersluis, H. van & Veenman J. (2013), De invloed van opleiding en intelligentie op gezondheid. *Economisch Statistische Berichten* 98 (4659): 280-283);
 - vergrijzing niet noodzakelijk tot een evenredig grotere zorgbehoefte leidt. Door stijging van de levensverwachting en het verkleinen van de verschillen tussen mannen en vrouwen hebben de ouderen van de toekomst vaker op hoge leeftijd nog een partner. En omdat partners de grootste zorgverleners zijn, heeft dit een sterk remmend effect op de toekomstige zorgbehoefte. Bovendien zijn de ouderen van de toekomst beter opgeleid. (Gaymu, J., Ekamper, P., & Beets, G.C.N. (2008), Future trends in health and marital status: effects on the structure of living arrangements of older Europeans in 2030. *European Journal of Ageing* 5 (1): 5-17).
- Bij vergrijzing en zorg gaat het ook over het onderling uitwisselen van zorg, tussen vrouwen en mannen, binnen gezinnen en families en tussen generaties.
NIDI onderzoek toont aan dat:
 - familiebanden sterk zijn; er zijn veel en goede contacten tussen ouders en kinderen. Een groot deel van ouders en volwassen kinderen helpt elkaar. Deze steun is onvoorwaardelijk: “voor wat, hoort wat” speelt geen rol tussen ouders en kinderen. (Fokkema T., S. ter Bekke & P.A. Dykstra (2008), *Solidarity between parents and their adult children in Europe*. NIDI report nr. 76. Amsterdam: KNAW Press. 136 p.);
 - de invloed van ervaringen in de jeugd tot ver in de volwassenheid reikt. (Merz, E.-M., & Jak, S. (2013), The long reach of childhood: childhood experiences influence close relationships and loneliness across life. *Advances in Life Course Research* 18 (3): 212-222);
 - grootouders een belangrijke rol spelen bij het verlenen van steun (Thomese, F. & Liefbroer, A.C., (2013), Child care and child births: the role of grandparents in the Netherlands. *Journal of Marriage and Family* 75 (2): 403-421);
 - gezinsbeleid beperkte demografische gevolgen heeft, maar er zeker toe doet als het gaat om de work-life balance. (Gauthier, A.H., (2013), Family policy and fertility: do policies make a difference?. In: Buchanan A. & Rotkirch A., *Fertility rates and population decline: no time for children?*. (2013) Basingstoke, UK p. 269-287);
 - er in Nederland weinig verschillen zijn in familierelaties van allochtonen en autochtonen. Ouders en kinderen van zowel migranten- of autochtone herkomst wisselen meer steun uit wanneer er

sprake is van een goede relatie tussen de generaties. (Valk, H.A.G. de & Milewski, N. (2011), Family life transitions among children of immigrants: an introduction. *Advances in Life Course Research* 16 (4): 145-151).

- Internationale migratie heeft een blijvend effect op onze samenleving.

NIDI onderzoek toont aan dat:

- migranten vaak een sterke band met hun herkomstland behouden. Dit geldt zowel voor de eerste generatie als, in mindere mate, voor de tweede generatie. Anders dan vaak wordt aangenomen hoeft dit integratie in het vestigingsland niet in de weg te staan. (Bean, F.D., Brown, S.K., Bachmeier, J.D., Fokkema, C.M. & Lessard-Phillips, L. (2012), The dimensions and degree of second-generation incorporation in US and European cities: a comparative study of inclusion and exclusion. *International Journal of Comparative Sociology* 53 (3): 181-209);
- de maatschappelijke inbedding en ook de partnerkeuze van migranten niet alleen door peers uit familiekring maar ook door het sociale netwerk van tweede generatie migranten wordt beïnvloed. (Huschek, D. and Valk de, H.A.G. and Liefbroer, A.C. (2011) *Does social embeddedness influence union formation differences among the Turkish and Moroccan generation in the Netherlands?* *Journal of Comparative Family Studies*, 42, 787-808. ISSN 0047-2328);
- in recente jaren de instroom van buitenlandse studenten weliswaar hard is gegroeid, maar dat deze studenten meestal weer snel uit ons land vertrekken. Als ons land kennismigranten wil behouden zullen niet alleen de regels voor binnenkomst, maar ook voor het verblijf eenvoudiger en aantrekkelijker moeten worden. (G. Bijwaard en Q. Wang, 2013, Retourmigratie van buitenlandse studenten. *Economisch Statistische Berichten* 98 (4660): 294-297);
- recente migranten steeds minder geneigd zijn om permanent in ons land te blijven. Overigens benut Nederland het arbeidspotentieel van migrantenvrouwen minder dan in omliggende landen; vooral na het krijgen van een kind treden (migranten) vrouwen terug uit de arbeidsmarkt. (Bijwaard, G.E. (2010), Immigrant Migration Dynamics Model for The Netherlands, *Journal of Population Economics*, 23, pp 1213-1247).

- De ruimtelijke infrastructuur van ons land wordt direct door demografische veranderingen beïnvloed. In een van de meest dichtbevolkte landen van Europa is zorgvuldig gebruik van de ruimte belangrijk.

NIDI onderzoek toont aan dat:

- bestuurders vaak moeite hebben om de omslag van groei naar krimp te maken. Accepteren van krimp is effectiever dan bestrijden. (Nimwegen, N. van & Praag, C.S. van, *Bevolkingsvraagstukken in Nederland anno 2012. Actief ouder worden in Nederland.* (2012) Amsterdam p. 13-36);
- Nederlanders niet alleen negatieve gevolgen van krimp verwachten, maar ook positieve kanten zien zoals meer ruimte en natuur en minder geluidsoverlast; wel is er een "dubbele moraal" over krimp: de bevolking mag krimpen maar liever niet dicht bij huis. (Dalen, H.P. van & Henkens, K. (2011), Who fears and who welcomes population decline? *Demographic Research* 25 (13): 437-464);

- binnenlandse migratie van jongeren en beter opgeleiden naar economisch sterkere regio's voor onderwijs en werk, de contrasten tussen groei- en krimpregio's, die in ons land vaak dicht bij elkaar liggen, versterken. (Venhorst, V.A., Dijk, J. van & Wissen, L.J.G. van (2011), An analysis of trends in spatial mobility of Dutch graduates. *Spatial Economic Analysis* 6 (1): 57-82).
- migratie in Europa eerder zal bijdragen aan het vergroten dan het verkleinen van de verschillen tussen regio's; ondanks de teruglopende bevolkingsgroei zal het inwonertal van urbane regio's blijven groeien. De komende twee decennia zal de bevolkingsomvang van meer dan de helft van de rurale regio's teruglopen. (Rees, P.H., Gaag, N.L. van der, Beer, J.A.A. de & Heins, F. (2012), European regional populations: current trends, future pathways and policy options. *European Journal of Population - Revue Européenne de Population* 28 (4): 385-416).

Samenvattend: *Demografische veranderingen vormen een grote maatschappelijke uitdaging. Het onderzoek van het NIDI verkent, analyseert, verdiept en geeft inzicht in deze demografische veranderingen en in de maatschappelijke achtergronden en de gevolgen daarvan. Dat levert bouwstenen voor beleid.*

6.2 Voeding van het maatschappelijk debat over bevolkingsvraagstukken

In het verlengde en nauw verbonden aan de kerntaak van het verrichten van hoogwaardig onderzoek, behoort het ontsluiten en vertalen van de uitkomsten van dit onderzoek voor gebruikers in wetenschap, maatschappij en beleid tot de missie van het NIDI. Eerder werd het wetenschappelijke gebruik en het beleid belicht. Hier richten wij ons op het maatschappelijk debat in brede zin. Voor het voeren van dit debat zet het NIDI verschillende middelen in, die zowel gericht zijn op professionals, beleidsmakers en het brede publiek. Naast het eerdergenoemde Werkverband Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken (WPRB) heeft met name DEMOS een unieke functie in de publieksvoorlichting over bevolkingsvraagstukken.

Demos

Sinds 1985 geeft het NIDI het gratis maandblad DEMOS uit²⁹. Dit bulletin richt zich op een breed publiek van zowel professionals en beleidsmakers als journalisten, onderwijsgeevenden en overige geïnteresseerden. Vanaf meet af aan was het doel van DEMOS om de maatschappelijke discussie over bevolkingsvraagstukken te voeren met de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek. Artikelen in DEMOS ontsluiten op een wetenschappelijk verantwoorde manier de uitkomsten van onderzoek voor een breed publiek. DEMOS is een van de langstlopende populariserende tijdschriften van Nederland. Als belangrijk visitekaartje van het NIDI heeft DEMOS in de opeenvolgende evaluaties van het instituut zonder uitzondering zeer lovende beoordelingen gekregen. Naast de oplage van enkele duizenden exemplaren³⁰, worden de artikelen van Demos ook integraal op de NIDI website geplaatst. Artikelen uit

²⁹ De productie en gratis verspreiding van DEMOS was onderdeel van de zogenoemde doelsubsidie van het ministerie van OCW aan het NIDI.

³⁰ Circa 3000 abonnees ontvangen een papieren DEMOS; daarnaast groeit het aantal abonnees met een elektronisch abonnement (nu ruim 500) gestaag. Speciaal voor de media wordt DEMOS aangekondigd in een

Demos worden met grote regelmaat aangehaald in de media en vervullen ook een belangrijke rol in de kennisoverdracht in het middelbaar onderwijs³¹.

Naast Demos leveren NIDI-onderzoekers geregeld bijdragen aan brede vaktijdschriften zoals Economisch Statistische Berichten, Bevolkingstrends, Geron, Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie, Medisch Contact, Over Werk en TPE. Ook worden geregeld bijdragen geleverd aan het internet discussieforum voor economen Me Judice.

Website

De NIDI website geeft informatie voor zowel wetenschappelijke gebruikers als voor een breder publiek. De tweetalige website geeft een overzicht van het NIDI onderzoek en presenteert alle publicaties van het instituut. In het kader van “open access” wordt zoveel mogelijk de volledige inhoud van publicaties beschikbaar gesteld. Dit geldt in ieder geval voor alle NIDI boeken en rapporten, alsmede voor alle bijdragen aan DEMOS. Op korte termijn krijgt de NIDI website een geheel nieuwe opzet³². Voor wetenschappelijke gebruikers uit de wereld van het onderzoek wordt een Engelstalige site opgezet die met name onderzoekinformatie verstrekt en een publicatieoverzicht. Een nieuwe Nederlandstalige site zal zich juist richten op een breder publiek en met name uitkomsten van onderzoek publiceren, bij voorbeeld in de vorm van onderwerp gerichte “dossiers” over thema’s als kinderen krijgen, levensverwachting, migranten e.d.

Verschillende (internationale) projecten hebben de beschikking over een eigen website en databases zoals de website en database van het Resource Flows Project www.resourceflows.org en www.resourceflowsdata.org; de website en database van het Generations and Gender Programme www.ggp-i.org; de website van het educatieve simulatieprogramma PopTrain www.poptrain.eu; de website van de Comparative Family Policies Database www.demogr.mpg.de³³; de website van de Netherlands Kinship Panel Study www.nkps.nl, en de website van de Bevolkingsatlas van Nederland www.nidi.knaw.nl/smartsite.

Sinds kort is het NIDI ook actief op Twitter waar wordt geattendeerd op belangwekkende onderzoeksresultaten (@NIDI_KNAW).

Seminars en Congressen

Sinds 2008 organiseert het NIDI jaarlijks in samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Demografie en het CBS een op onderzoekers en beleidsmakers gericht seminar. De seminars zijn

elektronische Nieuwsbrief, met daarin beknopte informatie over de inhoud. Deze Nieuwsbrief wordt als maandelijks persbericht gezien.

³¹ Sinds de oprichting ontvangt de redactie met regelmaat positief commentaar van vooral leraren aardrijkskunde/maatschappijleer/maatschappelijke vorming/geschiedenis. Ook leerlingen uit het middelbaar onderwijs vinden regelmatig hun weg naar het bulletin.

³² De feitelijke invoering hangt mede af van de introductie van een nieuwe opbouw van de KNAW website.

³³ Met ruim 2000 gebruikers is deze database die is opgezet door prof dr. Anne Gauthier en nu via het Max Planck Instituut voor Demografisch Onderzoek wordt onderhouden een belangrijke informatiebron voor vergelijkend onderzoek.

openbaar en gratis toegankelijk. Tijdens de seminars presenteren onderzoekers van het NIDI, de planbureaus, en andere onderzoeksinstituten resultaten van hun onderzoek en worden beleidsimplicaties verkend. Recente onderwerpen waren de toekomst van de levensverwachting (2008), de betekenis van demografische prognoses (2009), wie emigreert en waarom? (2010), arbeidsmigratie: herhaalt de geschiedenis zich? (2011) en hoeveel doet onderwijs ertoe? (2012). Ook rapporten van het Werkverband Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken werden op publieke seminars in samenwerking met de NVD gepresenteerd, zoals Actief ouder worden in 2012 en Grote Steden in 2006.

NIDI stafleden maken jaarlijks deel uit van de organisatie van de Nederlandse Demografiedag³⁴, het jaarlijkse congres van de Nederlandse Vereniging voor Demografie. Jonge stafleden doen op deze manier naast hun wetenschappelijk onderzoek bredere ervaring op. De congressen worden door een breed publiek bezocht.

Eerder werd de inzet van het NIDI bij internationale congressen genoemd. Het meest prominent is de inbreng bij de tweejaarlijkse European Population Conferences van de European Association for Population Studies (EAPS) die een belangrijke functie hebben in het ontwikkelen van “population awareness” op Europees niveau³⁵. Voor de beleidsdialog op Europees vlak zijn vooral de eerder gememoreerde Population Europe Events van belang. Het NIDI draagt regelmatig bij aan deze dialoog met Europese beleidsmakers en stakeholders. In 2011 organiseerde het NIDI³⁶ de Population Europe event over Migration, Citizenship and Identity in Brussel; ook aan de meest recente editie “Recession and Social Vulnerability” in mei 2013 over de gevolgen van de crisis leverde het NIDI een bijdrage. Binnen Population Europe wordt, naast de beleidsinformatie, ook samengewerkt bij de vertaling en ontsluiting van onderzoek voor de media en het grote publiek. Hiervoor ontwikkelde het NIDI³⁷ een geheel vernieuwde, Europese versie van het computersimulatie programma PopTrain dat op veel middelbare scholen wordt gebruikt en nu via Population Europe internationale verspreiding kent. Meer recent draagt het NIDI bij aan het ontwikkelen van een op een breed publiek gerichte expositie (werktitel “How to get to 100—and enjoy it!”) met een modulaire opzet en een serie interactieve games. Naast het NIDI is ook Science Center NEMO bij de opzet van deze tentoonstelling betrokken, die na de lancering in Berlijn door Europa zal reizen.

Samenvattend: *Het NIDI voedt het maatschappelijk debat over bevolkingsvraagstukken met uitkomsten van het eigen onderzoek. Het vertaalt uitkomsten van onderzoek voor gebruikers in maatschappij, onderwijs, media en beleid, zowel op nationaal als internationaal niveau. Het NIDI heeft een unieke functie in de publieksvoorlichting over bevolkingsvraagstukken.*

³⁴ Inmiddels als Dutch Demography Day ook met diverse Engelstalige sessies.

³⁵ De financiële steun van de Europese Commissie voor deze conferenties en de inhoudelijke betrokkenheid getuigen hiervan.

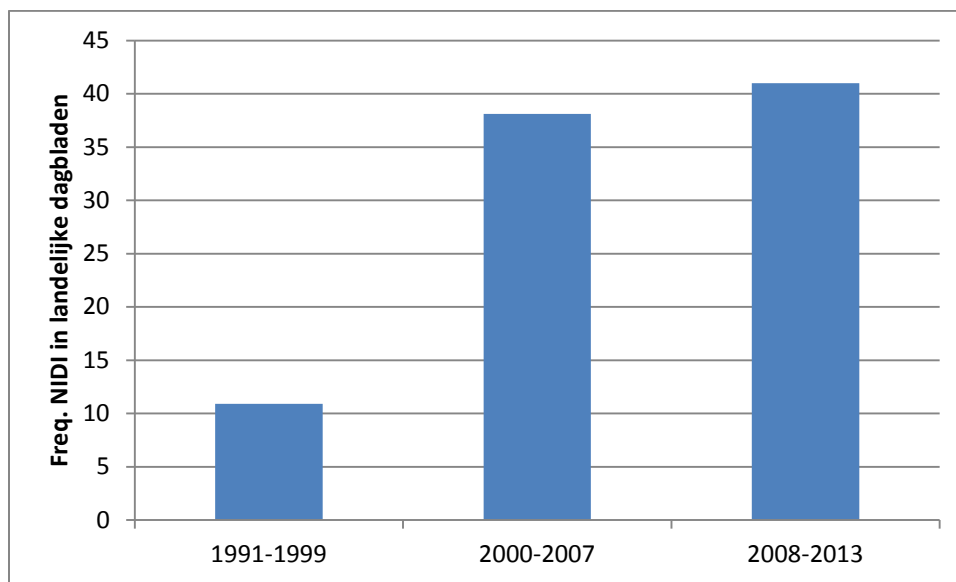
³⁶ Prof dr.ir. Frans Willekens, drs. Nico van Nimwegen en prof dr. Helga de Valk.

³⁷ Mede ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum in 2010.

6.3 De bijdrage aan de maatschappelijke discussie over bevolkingsvraagstukken

Het NIDI heeft in de afgelopen jaren het maatschappelijk debat en het beleid gevoed door te informeren maar soms ook door stelling te nemen op basis van wetenschappelijk onderzoek. In het maatschappelijk debat rond bevolkingsvraagstukken gaat het niet alleen om de economische en sociale gevolgen van demografische verschijnselen als geboorte, migratie of levensverwachting, maar ook om het vaststellen van deze verschijnselen en hun onderlinge samenhang. De vraag naar de expertise van NIDI komt vanuit verschillende doelgroepen zoals ministeries (en in toenemende mate zogenoemde “klankbordgroepen” binnen departementen), planbureaus en adviesraden. Ook de pers weet met regelmaat de weg naar het NIDI te vinden om duiding te geven aan bevolkingsontwikkelingen. Om een indruk te krijgen toont figuur 3 het aantal malen dat het NIDI in de landelijke pers wordt genoemd; 2008-2013 is daarbij de periode die ter beoordeling voorligt. Twee conclusies zijn te trekken. Ten eerste, is de zichtbaarheid van het NIDI sinds de eeuwwisseling sterk toegenomen. Ten tweede kan worden geconcludeerd dat de intensivering van de wetenschappelijke productie die kenmerkend was voor de afgelopen periode niet ten koste is gegaan van de openheid van het instituut richting landelijke pers.

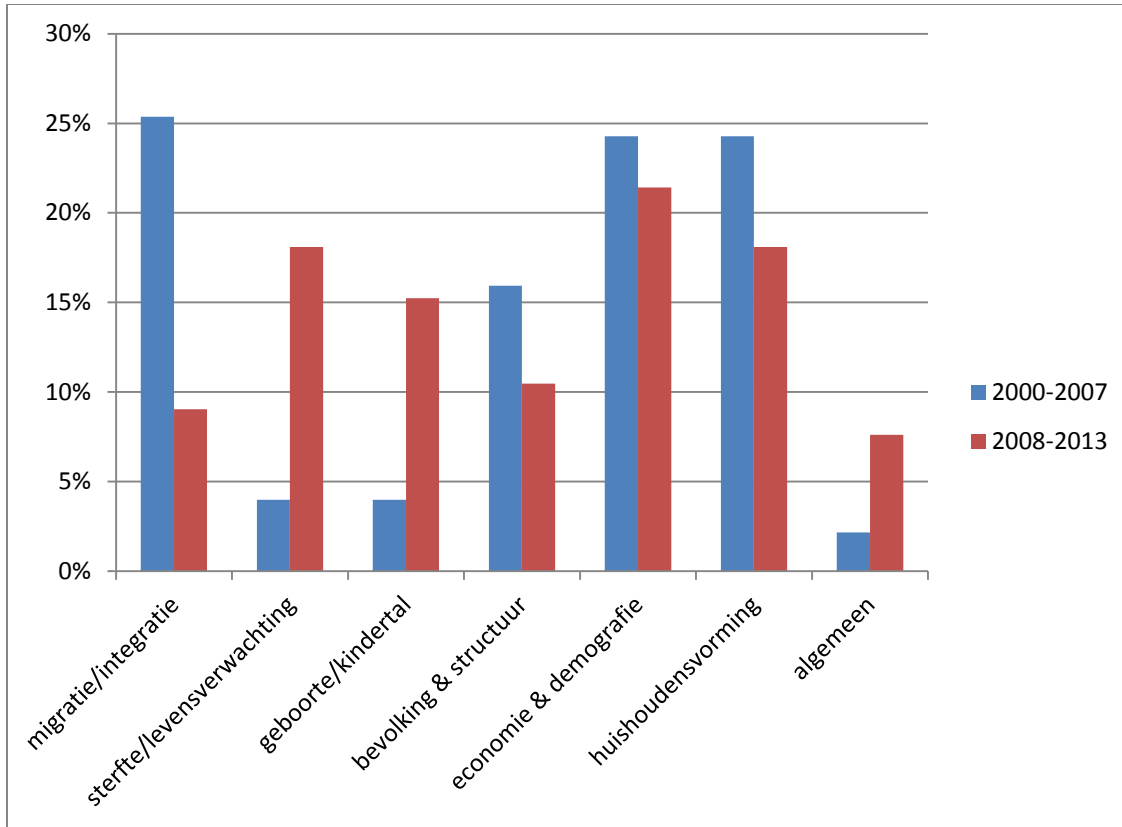
Figuur 3: Gemiddelde frequentie (per jaar) waarmee NIDI genoemd wordt in landelijke dagbladen, 1991-2013

Bron: Lexis Nexis, 2013 betreft citaties t/m 1 augustus 2013

De figuur roept uiteraard de vraag op welke onderwerpen werden besproken in deze krantenartikelen. Figuur 4 geeft voor de laatste twee perioden weer hoe de onderwerpen verdeeld zijn over de periode 2000-2013. Vraagstukken over migratie, huishoudensvorming en de interactie tussen demografie en economie (pensioen, arbeidsmarkt) kunnen op de meeste belangstelling rekenen gevolgd door meer traditionele onderwerpen zoals de omvang en structuur van de bevolking (vergrijzing en krimp). Een belangrijke kanttekening is dat de aandacht in de media voor demografische onderwerpen evenwichtig is verdeeld over de verschillende expertises in het instituut.

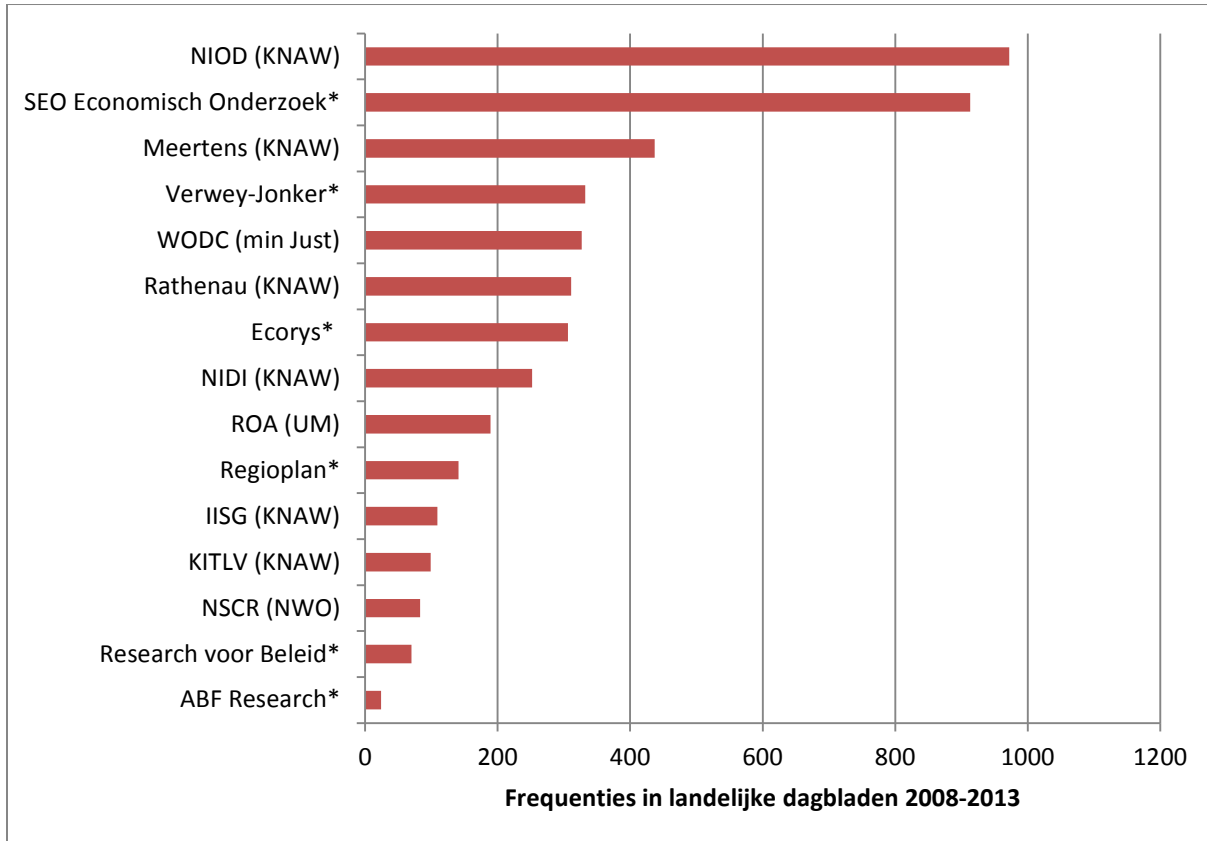
Figuur 4: Aandeel van verschillende onderwerpen aangesneden in landelijke dagbladen waarin NIDI werd geciteerd (percentages van totaal aantal citaten NIDI)

Bron: Bron: Lexis Nexis, 2013 betreft citaties t/m 1 augustus 2013

De invloed (media-impact) van het NIDI laat zich moeilijk vergelijken omdat er in Nederland geen vergelijkbaar demografisch instituut is. Daarom is gekozen voor een vergelijking met andere gerenommeerde onderzoeksinstituten zoals diverse KNAW instituten (Meertens, NIOD, Rathenau, IISG en KITLV) en een aantal onderzoeksinstituten met een sterke beleid oriëntatie, zoals het Verwey Jonker Instituut, Regioplan, het Research Centrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt en het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum WODC van het ministerie van Justitie. Deze vergelijking leert dat het NIDI in dit spectrum op een hogere middenpositie kan rekenen (Figuur 5).

Figuur 5: Totale frequentie van geselecteerde instituten in de landelijke dagbladen over de periode 2008-2013

Bron: Lexis Nexis, 2013 betreft citaties t/m 1 augustus 2013. * Private organisaties.

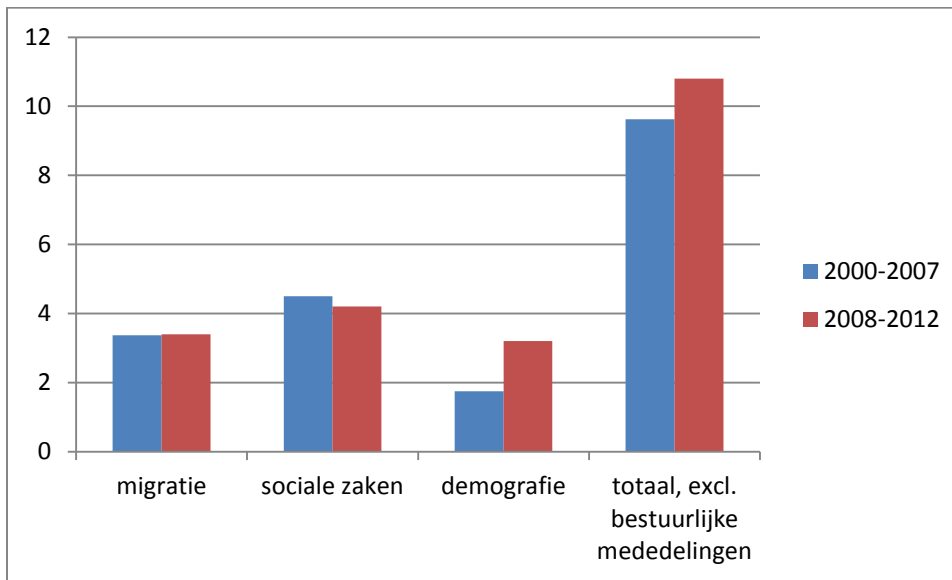
Tot slot wordt de rol van het NIDI in het beleidsdebat belicht. Uiteraard kennen beleidsideeën in overheid en bedrijfsleven vele “vaders” en exclusiviteit kan het NIDI dan ook niet claimen. Als nationaal demografisch instituut stelt het NIDI steevast bevolkingsvraagstukken aan de orde. Voor een belangrijk deel voedt het NIDI het bevolkingsdebat zelf op basis van het eigen onderzoek. Regelmatig worden ook experts van buiten het instituut uitgenodigd om een thema uit te diepen; het NIDI Bulletin DEMOS biedt hiertoe een medium met een breed publiek, inclusief politiek en beleid. Het is ook een welkome bron van informatie voor veel scholen en gemeenten. De nadruk ligt bij het informeren en voeden van het debat; van een meer sturende en leidende rol in de discussie over bevolkingsvraagstukken is minder sprake.

De doorwerking van de inzichten die het NIDI analyseert en duidt in het onderzoek en via rapporten, seminars en DEMOS naar buiten brengt, is zichtbaar in de stukken van de Tweede Kamer (zie figuur 6). Migratie en sociale zaken (pensioen, langer doorwerken) zijn de onderwerpen waarvoor de Kamer regelmatig het NIDI raadpleegt, waarbij het onderwerp krimp in de laatste periode steeds vaker wordt genoemd (vooral op het terrein van BZK). Uit de figuur kan worden opgemaakt dat het NIDI gemiddeld 1 keer per maand in het parlementaire jaar wordt aangehaald.

Over de doorwerking van het NIDI in het regionale beleidsdebat (de provincies) en het lokale niveau van de gemeenten, zijn geen statistische gegevens beschikbaar. Maar expertise van het NIDI wordt op beide niveaus gebruikt. Zo draagt het NIDI bij aan regionale en lokale meningsvorming over bevolkingskrimp en de gevolgen daarvan door middel van presentaties en publicaties. Het NIDI staat ook in nauw contact met het Kenniscentrum Bevolkingskrimp Noord-Nederland en levert eveneens bijdragen aan het Kennisplatform Demografische Transitie van Platform 31, de kennisorganisatie voor stad en regio.

Statistieken ontbreken ook over de doorwerking van het NIDI op de internationale beleidsagenda, waar een link met het NIDI, zo die al bestaat, uiteraard nog veel moeilijker is te leggen dan op het nationale vlak. Uit het voorgaande is wel duidelijk geworden dat het instituut in het verband van de Europese Unie en de Verenigde Naties actief is. Dat geldt zowel het uitvoeren van onderzoek (zoals het grootschalige Gender and Generations Programma en het Resource Flows project), maar ook in de beleidsadviesing en beleidsinformatie in het kader van de European Association for Population Studies (EAPS) en Population Europe.

Figuur 6: Gemiddelde jaarlijkse frequentie van NIDI in kamerstukken gerangschikt naar onderwerpen van discussie, 2000-2012

Bron: Overheid.nl. De gegevens betreffen het jaar van publicatie. 2013 is buiten beschouwing gelaten omdat stukken met sterke vertraging worden opgenomen in het systeem. Tevens zijn alle vermeldingen van NIDI in bestuurlijke/administratieve rapportages (zoals begrotingen) buiten beschouwing gelaten.

Samenvattend: *Het NIDI zet gerichte instrumenten en activiteiten in waarmee de resultaten van het eigen onderzoek en van demografisch onderzoek in het algemeen hun weg vinden naar gebruikers. Deze resultaten werken door in het maatschappelijke debat, het beleid en in de publieksdiscussie.*

Den Haag, september 2013

Bijlage 1: Overzicht van steunbetuigingen uit het nationale en internationale netwerk

Land	Instituut/organisatie
België	Katholieke Universiteit Leuven, Centrum voor Sociologisch Onderzoek Université Catholique de Louvain, Institut de Démographie Universiteit Antwerpen, Centrum voor Longitudinaal en Levensloop Onderzoek (CELLO) Vrije Universiteit Brussel
Canada	University of Montreal, Demography Department
China	Peking University, China Center for Economic Research
Denemarken	Danish Demographic Society
Duitsland	Max Planck Institute for Social Law and Social Policy, München Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock Population Europe University of Bremen, Institute for Empirical and Applied Sociology
Finland	Finnish Demographic Society
Frankrijk	Institut National d'Etudes Démographiques (INED)
Hongarije	Demographic Research Institute (DRI)
Italië	Sapienza University of Rome, Department of Statistics Società Italiana di Demografia Storica (SIDES) University of Florence, Demography Department Italian Association for Population Studies (SIS/AISP)
Nederland	Rijksuniversiteit Groningen, Population Research Center Rijksuniversiteit Groningen, Vakgroep Sociologie Leyden Academy on Vitality and Ageing Universiteit van Amsterdam, IMISCOE
Nieuw Zeeland	University of Waikato, National Institute of Demographic and Economic Analysis
Noorwegen	University of Oslo, Department of Economics Nordic Demographic Society
Oostenrijk	European Association for Population Studies (EAPS) International Institute for Applied Systems Analysis, IIASA Vienna Institute of Demography (VID)
Polen	Warsaw School of Economics, Institute of Statistics and Demography
Rusland	National Research University, Institute of Demography

Land	Instituut/organisatie
Slowakije	Demographic Research Center Slovak Statistical and Demographic Society
Spanje	Association for Historical Demography (ADEH) Autonomous University of Barcelona, Centre d'Estudis Demogràfics Pompeu Fabra University (ICREA)
Tsjechië	Charles University, Department of Demography and Geodemography Czech Demographic Society
Verenigde Staten	Population Association of America (PAA) Society for Longitudinal and Life Course Studies
Verenigd Koninkrijk	British Society for Population Studies (BSPS) University of Cambridge, Duxford Oxford University, Department of Sociology London School of Economics and Political Science, Centre for Population Studies University of Cambridge, Geography Department University of Oxford, International Migration Institute University of Southampton, Centre for Population Change
Zweden	Stockholm University, Department of Sociology University of Lund, Center for Economic Demography Umea University, Center for Ageing and Living Conditions Swedish Demographic Society
Zwitserland	United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) Université de Lausanne, LIVES

Bijlage 2: Overzicht van recente extern gefinancierde projecten

<u>Project</u>	<u>contractpartner</u>	<u>startdatum</u>	<u>einddatum</u>
Generations and Gender Programme: A European Research Infrastructure on the Causes and Consequences of Demographic Developments	European Commission (FP7)	01-01-09	31-03-13
Activating Senior Potential in Ageing Europe (ASPA)	European Commission (FP7)	01-02-08	01-02-11
Assessing Needs of Care In European Nations (Ancien)	European Commission (FP7)	01-01-09	01-09-12
Health at Work	European Commission (FP7)	01-08-09	31-01-13
Forward Looking Analysis of Grand Societal Challenges and Innovative Policies (Flagship)	European Commission (FP7)	01-01-13	31-12-15
Prospective Analysis for the Mediterranean Region	European Commission (FP7)	01-03-10	31-01-13
Employment 2025: How will multiple transitions affect the European labour market (Neujobs)	European Commission (FP7)	01-02-11	31-01-15
Contexts of Opportunity	European Commission (ERC FP7)	01-06-13	31-05-18
Families of migrant origin: a life course perspective (FaMLife)	European Commission (ERC FP7)	01-02-11	01-02-16
The Timing of Life: Understanding Cross-National Differences in the Organization of the Life Course in Europe	NWO	01-04-09	31-03-12
National Roadmap	NWO	01-01-13	31-12-14
Life-course trajectories and well-being	NWO	01-01-05	28-02-09
Antecedenten en gevolgen van kinderloosheid	NWO	15-06-05	14-02-10
Netherlands Kinship Panel Study 3	NWO	01-01-10	31-12-12
Proces of Retirement	NWO	01-11-05	31-10-10
Working after (early) retirement: Determinants and consequences of bridge employment	NWO	01-09-12	01-09-15
The second career: a photo and interview book	NWO (Meerw aarde Plus)	01-02-13	01-02-14
Naar een Europese samenleving. Bi-nationale huw elijken, Europese samenleving	NWO	16-09-10	31-08-14
Understanding Migrants Choices	NWO (Norface)	01-11-09	31-10-11
Integrated Modelling of European Migration (IMEM)	NWO (Norface)	01-11-09	31-10-11
Demografie van jong volw assenen	VU Amsterdam	01-09-09	31-08-14
Interactive migration maps for the 20th century	CLARIN-NL	01-03-12	31-12-12
Contouren sociale zekerheid in 2025	Stichting Instituut GAK	01-01-11	31-03-13
Prenatal Undernutrition and Mortality Through Age 63	Columbia University NY	01-04-08	31-03-14
Children of Intermarried couples in the Netherlands	JDC International Centre for Comm	12-09-12	31-12-12
The role of productive activities in the lives of retirees	Netspar	01-09-13	31-08-16
Demographic and Migratory Flow s Affecting European Regions and Cities	ESPON	26-06-08	30-06-11
Resource Flow s	UNFPA		Raamovereenkomst
Health Policy Project	Futures Group International	22-04-13	15-12-13
Simulation of life course of psoriasis patients	University of Oslo	01-06-13	31-12-13
Regionale toekomstbeelden behoefte aan langdurige zorg	Ministerie van binnenlandse zaken	14-03-13	14-07-13
Declining Labour Force (DeLaForce)	Strategiefonds	01-04-12	31-12-16
Sexual and Reproductive Health Financing - the Case of India	Asia Pacific Alliance	01-08-13	31-01-14